Vugdelija Nedeljko

A BELSŐ BANK — A TÁRSULT MUNKA BANKJA

1. A TÁRSULT MUNKA BELSŐ BANKJAI LÉTREHOZÁSÁNAK TÁRSADALMI, GAZDASÁGI ÉS POLITIKAI ALAPJA

1.1. A belső bank megalakításának intézményes alapjai

A JSZSZK Alkotmánya és a JKSZ X. kongresszusának határozatai önigazgatású szocialista társadalmunkban minőségileg új társadalmi, gazdasági és politikai viszonyok fejlődéséhez teremtettek alapot. Az önigazgatású szocialista viszonyok kialakításával, a munka és a munkaeszközök társításával, az önigazgatási megegyezésekkel, a társadalmi megállapodásokkal és önigazgatási tervezéssel létrejöttek a reális feltételei annak, hogy az önigazgatási alapon társult munka felülkerekedjék az árutermelés törvényszerűségein.

A belső bankok megalakításának intézményes alapját a társult munka összetett szervezeteiben a JKSZ X. kongresszusának dokumentumai tartalmazzák a bankokról szóló részben, miszerint a munkaszervezetek belső bankjai képezik lényegében véve a társult munkából és munkaeszközökből eredő viszonyok magvát, a bővített újratermelés egész rendszerének kiindulópontját, valamint a hitel- és pénzrendszer alapját. Elsőként a JSZSZK 1974. évi Alkotmányának 39. szakasza határozta meg a bankoknak a társadalmunkban elfoglalt helyét és létrehozásuk módját: A társult munka szervezetei, az önigazgatási érdekközösségek és más társadalmi jogi személyek önigazgatási megegyezéssel — mint hitel — és más bankügyletekkel foglalkozó külön szervezeteket — bankokat alapíthatnak, s ezekben más személyekkel együtt eszközöket társíthatnak annak a közös érdeknek a megvalósítása céljából, hogy a társult munka szervezetei és más önigazgatási szervezetek és közösségek tevékenységének

folytatásához, bővítéséhez, fejlesztéséhez és más közös érdekek megvalósításához pénzeszközöket biztosítsanak.

A bank tevékenységét azok a társadalmi jogi személyek igazgatják, amelyeknek eszközeivel a bank gazdálkodik. Azokat az eszközöket, amelyeket a bank tevékenysége révén megvalósít, a bank tevékenységével járó költségek kiegyenlítése és a bank munkaközösségét megillető eszközök elkülönítése után az illető társadalmi jogi személyek egymás között osztják fel.

A társadalmi jogi személyeknek joguk van arra, hogy abban a bankrészlegben, amely eszközeikkel gazdálkodik, a bank meghatározott ügyleteit igazgassák.

Társadalmi-politikai közösség nem alapíthat és nem igazgathat bankot.

Azoknak a társadalmi jogi személyeknek az egymás közötti viszonyait, amelyeknek eszközeivel a bank gazdálkodik, a bank igazgatását és a bank ügyvitelét a bankalapításról szóló önigazgatási megegyezés, a bank alapszabálya és a törvény szabályozza.

Szem előtt kell tartani, hogy az 1974. évi JSZSZK Alkotmánya szellemében a bankrendszer átalakulásának igen nagy a jelentősége. „Mindenekelőtt minőségi változásnak kell tekinteni, amely elsősorban a bankokban a társadalmi viszonyokat és maguk a bankszervezetek jellegét, a társult munkához való viszonyukat érintik."[1] Tehát az új alkotmány koncepcióinak és A társult munkáról szóló törvény alapvető komponensei arra a felfogásra támaszkodnak, hogy a pénz-, hitel- és bankrendszer nem létezhet az önigazgatású szocialista rendszer felépítményeként, nem szolgálhat alapul a társult munka rendszerén kívüli financiális hatalom kialakulásához, és nem is egzisztálhat a szocialista önigazgatási viszonyokon kívül.

Az új feltételek mellett a bankrendszernek olyan szervezeti és technikai alapot kell képeznie, amelyben lebonyolítják az önigazgatású gazdaság pénz- és hitelügyeit valamint más financiális ügyleteit, az eszközök társítása érdekében, mivel ez alapvető jellegzetessége a társadalmi újratermelés financiális rendszerének.

A társult munkáról szóló törvény (16., 89., 393. és 395. szakasz) az alkotmányos elvekből kiindulva meghatározta a társult munka alapszervezeteinek bankszervezetekbe és más társulási formákba való társulásának módját és formáit, továbbá ez által az az ügylettel szerzett jövedelem elosztásának módját.

A hitel- és bankrendszer alapjairól szóló törvény szabályozza a hitel- és bankrendszer alapjait, előírja a társult munkaszervezetek, önigazgatási érdekközösségek, valamint más társadalmi-jogi személyek jogait, felelősségét és egymás közötti viszonyait a munka és az eszközök társításában,

továbbá a hitel- és bankrendszer keretében a pénzeszközök biztosítása terén a közös érdekek megvalósításában.

A társult munka alapszervezetei, az önigazgatási érdekközösségek valamint más társadalmi-jogi személyek (a társadalmi-politikai közösségeken kívül) jogában áll, hogy *önigazgatási financiális szervezet* formájában bankszervezetekbe társuljanak.

A belső bankok a termelési-műszaki és technológiai érdekeltség terén egymással kapcsolatban levő társult munka szervezetei, eszközei társításának a legmegfelelőbb, legalkalmasabb formájává fognak fejlődni azzal az alapvető céllal, hogy a belső bank tevékenysége a financiális eszközök szervezett integrálódását fokozzák, továbbá gyorsítják és növeljék tagjaik pénzeszközei koncentrációját. A bankrendszerben a belső bankok kell, hogy intézzenek minden olyan pénz- és hitelügyletet, amivel a társult munka szervezetei és a bank más tagjai foglalkozhatnak, ezáltal hozzá kell járulniuk a társadalmi eszközök használatának racionalizálásához, hatékonyabb felhasználásához. Reálisan elvárhatjuk, hogy a pénz-, hiteleszközök és a más formában társított eszközök különböző kombinációival, a lakossággal és más felekkel kötött pénz- és hitelügyleteivel maga a belső bank, vagy más belső, ill. fő bankokkal közös ügyletekben meg fogják lelni a társadalmi eszközök összegyűjtésének és racionális felhasználásának a legmegfelelőbb módjait.

A belső banknak különösen az őt alapító tagok jövedelmi viszonyait kell hogy szem előtt tartsa.

1.2. A társulás és a belső bank megalakítása

A belső bankba társulhatnak, illetve részt vehetnek, megalakításában:

— Egy munkaszervezet vagy összetett társult munkaszervezet kötelékébe tartozó alapszervezetek,

— Önigazgatási érdekközösségek,

— más társadalmi-jogi személyek.

A belső bankba kettő vagy több munkaszervezet, illetve összetett társult munkaszervezet, önigazgatási érdekközösség kötelékébe tartozó tmasz-ok társulhatnak.

A belső bank jogállással rendelkezik és saját számlán keresztül intézi ügyeit.

A belső bank jogállását a bírósági jegyzékbe való bejegyzéssel nyeri el.

A bejegyzést az önigazgatási megegyezés elfogadásáról szóló határozat valamint a belső bankba való társulásról szóló önigazgatási megegyezés alapján végzik.

A bank tagjainak egymás közötti viszonyait, jogait és kötelességeit a

belső bankba való társulásról szóló önigazgatási megegyezéssel szabályozzák.

Az önigazgatási megegyezéssel a következőket határozzák meg:

— a belső bank megállapításának közös céljait,

— nevét és székhelyét,

— a tevékenység tárgyát,

— a tagok részéről a belső bank tevékenységéért vállalt felelősséget, kockázatot,

— a munka és az eszközök társításának módját és feltételeit,

— a pénzeszközök kezelését,

— az általános aktusok meghozatalának módját,

— az igazgatás módját és az igazgatási szerveket,

— az álláspontok egybehangolásának módját olyan esetekben, mikor szükség van az összes tagok jóváhagyására,

— az ügyvezetői szervre vonatkozó rendelkezéseket,

— a középtávú és évi tervek meghozatalát,

— a belső bank tagjai számára a fizetési forgalom lebonyolításáról,

— pénz- és hitelügyek intézését hazai bankoknál és pénzintézeteknél, a tagok felhatalmazottja szerepében,

— a tagságra való jog elnyerésének és megszűnésének feltételeit,

— a jövedelem kialakítását és elosztását,

— az alapok kialakítását és felhasználását,

— az önigazgatási munkásellenőrzés gyakorlását,

— az önigazgatási megegyezés kiegészítéséről és módosításáról, valamint a statutáris változásokról való döntés módját,

— a társult munkáról szóló törvénnyel és más törvényes előírásokkal kapcsolatos egyéb rendelkezéseket.

Azok a társadalmi-jogi személyek, akik nem társultak a belső bank megalakításáról szóló önigazgatási megegyezéshez, de meghatározott rendeltetésre külön önigazgatási megegyezéssel társították eszközeiket, igazgatják ezeket az eszközöket, részt vesznek ezekkel az eszközökkel végzett üzletekből megvalósított jövedelem elosztásában és a kockázat vállalásában.

2. AZ ÖNIGAZGATÁSI TÁRSULÁS ÉS A BELSŐ BANKOK SZEREPE A TMASZ-OK EGYMÁS KÖZTI GAZDASÁGI VISZONYAINAK MEGHATÁROZÁSÁBAN

A tmasz-oknak munkaszervezetbe, illetve a társult munka összetett szervezetébe való önigazgatási társítás mindig abból indul ki, hogy: „A társult munka alapszervezeteinek dolgozói munkájukat és a társadalmi új-

ratermelési eszközöket szabadon társítják a munkaszervezetekben, valamint a munka és az eszközök társításának más formáiban."[2]

A tmasz-ok önigazgatási társításának mindig az eredményesebb tevékenység az alapvető célja. A tmasz-nak és a munkaszervezetnek ez a közös célja a tervek, szakemberek és az eszközök társításával valósul meg. A társulás e három alapelve mindegyikének megvan a maga gyakorlati formája, amely a társulást többé-kevésbé eredményessé, ésszerűvé teszi, és ezáltal az alapvető célok is megvalósíthatókká válnak.

Ezek szerint „a tmasz-ok, illetve a munkaszervezetek közti — a munka, az eszközök és a társadalmi felhalmozás körforgásának formájában megnyilvánuló — gazdasági kapcsolatoknak mindenekelőtt az alkotmányos elvekkel és a törvénnyel kell összhangban lenniük. A szorosabb társulási viszonnyal, vagy hosszabb időtartamú kooperációval összekapcsolt szervezetek esetében, de az egyszeri kapcsolatok és a munka közvetlen társításától független befektetések alapján létrejött szerződéses viszonyok esetében is — akár hosszú, akár rövidlejáratú önigazgatási egyezménnyel — közös tervvel kell szabályozni az egymás közti kapcsolatokat."[3]

A tmasz-ok, illetve a munka és az eszközök társítói együttműködésüket — akárcsak az eddigiekben — többek között hitelfolyósításra, annuitásra és kamatra alapozhatják. Az egyszeri kapcsolatoknál és a munka közvetlen társításától független befektetéseknél bizonyára majd ezeket alkalmazzák.

Megállapíthatjuk, hogy minden társulás legfontosabb eleme az eszköz, függetlenül attól, hogy a program megváltoztatásáról, egyeztetéséről, fejlesztéséről van-e szó, vagy pedig az eszközök szerkezeti megoszlásáról, alakulásáról. A gyakorlat azt mutatja, hogy a társult munka összetett szervezeteiben a gazdasági viszonyok meghatározási módja okozza a legtöbb nehézséget. Habár a társult munka társadalmi és gazdasági viszonyai nem merülnek ki az eszközök alapján kialakított együttműködésben, mégis azt kell mondanunk, hogy ezek az eszközök a társult munka összetett szervezetébe tömörült társult munka szervezetek társadalmi és gazdasági kapcsolatainak kulcsát képezik.

Abban az esetben, ha a tmasz-ok „jövedelmüket nem pusztán a közös befektetés, hanem a közös kockázatvállalás céljából társítják", akkor az alkotmányrendelkezésekkel összhangban egymás közt megállapodhatnak a közös munka és befektetés eredményeként megnövekedett jövedelemből való részesedés módjában. Az ilyen együttműködések során a társult fél jövedelmi részesedése nagyobb is lehet a megállapítottnál, de az is előfordulhat — ha nem valósulnak meg a társulás céljai —, hogy egyáltalán nem részesedik. A közös kockázatvállalás és a kétoldali gazdasági felelősség azt sejteti, hogy az egymás közötti gazdasági kapcsolatoknak

ez lesz a leggyakoribb formája, vagyis a legtermészetesebb viszony az egy munkaszervezetbe, kombinátba, ügyviteli társulásba stb. tartozó tmasz-ok között. Valószínűleg ilyen viszonyra lépnek majd azok a tmasz-ok, illetve munkaszervezetek is, amelyek jövedelmüket a munka tartósabb kooperációja érdekében fektetik be, és ilyen kapcsolat alakul majd ki a közvetlen egyesülésre, vagy szervezett társulásra nem lépő szervezetek között is."[4]

Az elmondottakból következik, hogy a tmasz-ok között kettős jellegű (gazdasági) viszony érvényesül:

a) Pénzügyi és gazdasági viszonyok a tmasz-ok közös befektetési szintjén.
b) Ugyancsak pénzügyi és gazdasági viszonyok a tmasz-ok közti szolidaritás elvre alapulva.

2.1. A belső bank szerepe a tmasz-ok egymás közötti gazdasági viszonyainak meghatározásában

A tmasz-ok egymás közötti gazdasági kapcsolatának alapját a társadalmi újratermelés eszközei, a dolgozók önigazgatása és a munkaeredmények alapján kialakult elosztás képezi.

A tmasz-ok egymás közötti gazdasági kapcsolatait az alábbiak szerint állapítják meg:

(1) — A társított és a saját munkaeszközökkel megvalósított jövedelem,
(2) — a kölcsönös szolidaritás,
(3) — az ügyviteli politika egységes mércéi,
(4) — az egységes fejlesztési politika,
(5) — a gazdálkodás feltételeinek bizonyos mértékű kiegyenlítődése,
(6) — a társult eszközök felhasználása során társított eszközök és hitelviszonyok,
(7) — és a közös ügyvitel stb. alapján.

A fejlesztési programok és ügyviteli tervek olyan általános aktusok, amelyek meghatározzák a tmasz-ok ügyviteli politikájának céljait és feladatait. Ezeknek a terveknek a realitása az összes tmasz számára egységes tervezési politikától és metodológiától függ, a következő tényezők következtében:

— A termelékenység növekedési mutatója, a tevékenység gazdaságossága és jövedelmezősége,

4. Edvard Kardelj: Osnovni uzroci i pravci ustavnih promena, Izdavački centar Komunist, Belgrád, 1975.

— a kiadások egy meghatározott csoportja, amelyek a munkafolyamatban szabály szerint megközelítőleg egyformán alakulnak,
— a tőkeforgalom gyorsasága, a forgóeszközök és
— az állóeszközök egyes csoportjainak egységes ráta szerinti amortizációja.

Az egységes tervezési metodológiával el kell érnünk, hogy — minden más tényező figyelembe vételével — az összes tmasz azonos starthelyzetből indulhasson. Mindegyik tmasz számára meg kell teremteni a sikeres tevékenység feltételeit, természetesen nem egyenlősdivel, hanem a gazdasági viszonyok reális kialakításával.

A JSZSZK Alkotmánya szerint a társadalmi újratermelés eszközei és az általuk megvalósított jövedelem elidegeníthetetlen a dolgozóktól.

Az osztási mérleget — az egy-egy tmasz-ra jutó eszközöket és azok forrásait — az elfogadott metodológia alapján készítik el. Az egyes tmasz-oknál jelentkező többletet és pénzeszközhiányt belső hitelviszony formájában lehet meghatározni. A tmasz-ok társulásáról szóló önigazgatási megegyezésnek magában kell foglalnia az eszközök társításának és a belső hitelezés alapelveit.

A belső bank — a pénzeszközökről és azok forrásairól rendelkezésre álló adatok alapján — szervezett munkaközösségként figyelemmel kíséri a tmasz-ok egymás közötti gazdasági kapcsolatait. Már maga az a tény, hogy a tmasz-ok társulnak, azt feltételezi, hogy az eszközök társítására az eredményesebb tevékenység reményében kerül sor. Az önigazgatási társulásnak és a tmasz-ok egymás közti pénzeszközhasználatának nincsen olyan általánosan elfogadható modellje, amelyet minden tmasz alkalmazhatna. Az eddigi tapasztalatokból — abból, hogy a tmasz-ok határozottan egyetértenek a befektetések elsőbbségi sorrendjének megegyezéssel való meghatározásával — következik az, hogy a tmasz-ok valójában egyetértenek szabad pénzeszközeik társításával. Ez a biztosítéka annak, hogy az egyes tmasz-ok szabad pénzeszközeit a munkaszervezet saját fejlesztési tervének megvalósítására, a gazdaságilag legindokoltabb létesítményekre fordíthatja. A társulásra kerülő pénzeszközök mennyisége véges értelemben nincs meghatározva, hisz az a befektetési tervtől, vagy a vállalt kötelezettségtől függ. Szabály szerint ez a megvalósított és a rendelkezésre álló jövedelemmel azonos. A tmasz-ok társított pénzeszközeinek mennyisége általában konkrét döntésektől, a meghatározott rendeltetéstől függ.

Az átlagosan rendelkezésre álló pénzeszközök alapján elkészített osztási mérlegből kitűnik, hogy melyik tmasz rendelkezik többlettel, és melyik képtelen pénzeszközt biztosítani álló- és forgóeszközei számára. Egészében véve munkaszervezeti szinten a rendelkezésre álló pénzeszköz a bevételi források által megszabott határok között mozog. Tehát a bel-

ső pénzellátást csak az önigazgatási megegyezésekre épített, határozottan kialakított viszonyok alapján lehet véghezvinni.

A tmasz-ok önigazgatási viszonyainak fejlődése tette szükségessé a társult munka önigazgatási megszervezése eszközének, a belső banknak a létrehozását.

A JSZSZK új Alkotmánya meghatározta önigazgatási társadalmunk társadalmi-gazdasági viszonyait, azt, hogy a társadalmi újratermelés eszközei és a jövedelem elidegeníthetetlen a munkaszervezet dolgozójától. Minden pillanatban tudnunk kell, hogy tulajdonképpen melyik tmasz tulajdonát képezik az eszközök, és lehetővé kell tennünk, hogy annak dolgozói rendelkezhessenek velük. Az eddigi gyakorlat azt bizonyítja, hogy a pénz formájában megvalósított jövedelem és a pénzeszközök könnyen önállósultak és elidegenültek a dolgozótól. Ez többnyire úgy ment végbe, hogy a rendelkezésre álló pénzeszközökről főleg az ügyviteli szerv vagy a tmasz-ok közös szakszolgálata döntött.

A társadalmi újratermelés pénzügyi folyamatainak egységessége teszi szükségessé a belső bankok megszervezését. A belső bankok útján megy végbe a tmaszok pénzeszközeinek egymás közti körforgása és társulása. Így lehetővé válik, hogy a tmasz-ok ésszerűen használják fel a saját egyszerű és bővített újratermelésükhöz szükséges pénzeszközöket. Ugyanakkor a pénzeszközöknek ez a körforgása hozzájárul az anyagi alapok erősödéséhez, a gazdaság pénzzel való önellátásához, a szabad pénzeszközök kölcsönös felhasználásához is, azzal a feltétellel, hogy mindezt önigazgatási megegyezés szabályozza.

A belső bank tehát az újratermelési folyamatok kölcsönösségi viszonyaiból kiinduló önigazgatási megegyezésekkel összhangban viszi véghez a munka és a pénzeszközök társítási folyamatát a társult munka összetett szervezeteinek keretében. A belső bankok funkcionális részei és közvetlen kiindulópontjai az önigazgatás megszervezésének, mert a közvetítésükkel valósulnak meg a közvetlen termelők határozatai.

A belső bankok a pénzügyek intézői, illetve a pénzeszközök társításának és körforgásának lebonyolítói a bővített újratermelés rendszerében.

A pénzeszközök elidegenítés nélküli, önigazgatási alapon való társítása és koncentrálása, azaz önigazgatási elveken való felhalmozása teszi lehetővé a tmasz-ok programjának megvalósítását.

Az elmondottakat szem előtt tartva és abból az alkotmányos elvből kiindulva, hogy a társadalmi újratermelés eszközei az önigazgatás anyagi alapját képezik, hogy a társadalmi újratermelés folyamata megszervezésének a tmasz az elemi formája, az következik, hogy szükség van egy pénzügyi szervezetre, amely lehetővé teszi hogy:

— a pénzeszközök a társulás elvei szerint töltsék be gazdasági szerepüket,

— a pénzeszközök az igazgatás tárgyává legyenek. Megosztottságára pedig azért van szükség, hogy bármikor meg lehessen határozni, kinek a tulajdonát képezi.

Tehát a belső bank a tmasz-ok egymás közötti pénzforgalmának és belső pénzellátásának szervezeti formája.

3. A BELSŐ BANKOK LÉTREHOZÁSÁNAK CÉLJA

A belső bankok céljai a társult munka társadalmi és gazdasági viszonyainak jellegéből következnek. A belső bank alapvető céljai a következők:

— a tmasz-ok közti önigazgatási viszony fejlesztése,

— a tmasz-ok kölcsönös összekapcsolódása és szolidaritása,

— a társadalmi eszközök ésszerű felhasználásának lehetővé tétele,

— a munka és a munkaeszközök társítása révén létrejött társult munka alapszervezetek közti egyenrangúság kialakítása, azaz az egyenlőtlenség és kizsákmányolás elemeit hordozó viszonyok kiküszöbölése,

— a pénzeszközök tmasz-ok közti körforgásának felgyorsítása,

— a saját munkájával kihat és hozzájárul mind a kombinátok, mind a tmasz-ok pénzügyi terveinek ésszerű kidolgozásához. (A valóságos helyzetet figyelembe vevő tervek a tmasz-ok közti gazdasági viszonyok biztosítékai),

— a tmasz-ok eszközeinek körülhatárolása, és a közvetlen termelők számára az eszközök és ügyletek feletti igazgatás biztosítása,

— a társult munka alapjának kiszélesítése hatékonyabb társítással.

A belső bank olyan eszköz, amely minden szempontból szavatolja, hogy a dolgozók rendelkezhessenek a társult munka szervezete keretében végbemenő társadalmi újratermelés pénzügyeivel.

4. A BELSŐ BANK FELADATAI

Az eredményes működés érdekében a belső bank munkakörét és ügyvitelét önigazgatási megegyezés szabályozza, amely meghatározza a belső bank feladatait és szerepét. Nagy vonalakban áttekintve a belső bank feladatai az alábbiak:

(1) A pénzeszközök forgatása.

(2) A társult munka alapszervezetek pénzügyi helyzetének a valóságos kötelezettségek és a rendelkezésre álló eszközök alapján való felmérése. A felmérés alapján ítélik meg a társult munka alapszervezetek egymás közti pénzelésének lehetőségét és szükségességét.

(3) A belső pénzellátási ügykörébe tartozik a társult munka alapszervezetek pénzügyi mérlegének tervezése.
(4) A tmasz-ok többletként fölösen maradt pénzeszközeinek összegyűjtése, és a hiánnyal záró társult munka alapszervezetek megsegítése.
(5) Hosszú- és rövidlejáratú belső banktevékenység:
— a tmasz-ok hosszú és rövidlejáratú egymás közötti pénzellátása.
(6) Biztosítani az egyes tmasz-ok befektetési terveinek pénzelését, mégpedig a belső banknak a hiteligénylő és a hitelt folyósító közötti közvetítésével.
(7) A bankot alapító tmasz-okon kívüli pénzeszközök egybegyűjtése és továbbítása.
(8) A tmasz-ok belső letétszámláinak könyvelése.
(9) A tmasz-ok devizaügyleteinek könyvelése, valamint az egyes valutaárfolyamok figyelemmel kísérése.
(10) A fizetési forgalom könyvelése:
a) a belső fizetési forgalom és
b) a külső fizetési forgalom bevezetése.
(11) A dokumentáció formális, elszámolási és lényegi ellenőrzése.
(12) A takarékbetétek és a biztosítási eszközök forgatása.
(13) A tmasz-ok tájékoztatása a pénzeszközökkel folytatott ügyvitelről.
(14) Tevékenységének hatékonysága érdekében a külső bank ügyviteli tervet állít össze, amely meghatározza:
a) minden egyes tmasz bevételének és kiadásának alakulását,
b) a hiányzó pénzeszközöket és biztosításuk módját,
c) a tmasz-ok egymás közti gazdasági és pénzügyi viszonyait,
d) a kamatláb magasságát,
e) és a pénzeszközök visszafizetésének időpontját.
(15) A belső folyószámlákat bevezeti, valamint a tartozásokat és követeléseket nyilvántartja.
(16) Aktívan előkészíti, szolgálja és figyelemmel kíséri az alapítónak a társadalmi újratermelés folyamatában kifejtett tevékenységét.

5. A BELSŐ BANK HELYZETE ÉS RÉSZVÉTELE AZ ÖNIGAZGATÁSBAN

A társult munka társadalmi-gazdasági viszonyainak általános céljai határozzák meg a belső bankok új helyzetét és tartalmát.

A belső banknak nem volna szabad a tmasz-ok valamiféle hatalmi

központjává válnia, és a hagyományos bankok szerepkörét sem kellene átvennie. A rendkívül élénk gazdasági folyamatok a pénzeszközök optimális körforgalmát teszik szükségesség a társult munkában. A belső bank intézménye biztosíthatja a tmasz-ok pénzeszközeinek sikeres gazdasági felhasználását, miközben minden egyes tmasz pénzeszközének megőrzésével is foglalkozik. A belső bank feladatai összetettek: a legkülönbözőbb viszonyok szabályozójaként lép fel az újratermelés önigazgatási megegyezés szerinti pénzelése érdekében a tmasz-oknál.

A belső bankok szervezeti formáját és munkáját a tmasz-ok szükségletei szerint kell kialakítani, mégpedig annak értelmében, hogy „... az új társadalmi viszonyok szempontjából valószínűleg nem formális megalakításuknak köszönhetik majd önigazgatási megszervezésüket, hanem a tmasz-ok társult munkájának, pénzeszközeik mennyiségének és minőségének."[5]

5.1. A belső bank helye és funkciója a társult munka szervezetében

Az elmondottak alapján felvetődik a kérdés, hogy a belső banknak az összes leírt funkcióival együtt hol van a helye a társult munka szervezetének összetételében (miközben abból a feltételezésből kell kiindulni, hogy minden feltétel megvan a belső bank megalakításához).

Gyakorlatilag sok különböző megoldás van.

Annak ellenére, hogy az új bankrendszerben pontosan meg van jelölve a belső bankok státusa és részletesen le van írva tevékenységük, a konkrét megoldásuk mégis jelentős mértékben a társult munkaszervezetek sajátosságaitól függenek, tehát igen különböznek.

Véleményünk szerint azonban ez nem annyira fontos, hogy ettől függene a belső bank munkájának hatékonysága. Ennél sokkal jelentősebb a belső szervezés, a munkamódszer, a belső bank tevékenysége és más munkaterületek közötti összhang stb., habár az adott körülmények között ezekre a kérdésekre is a legkorszerűbb megoldást kell keresni.

A továbbiakban bemutatjuk egy társult munkaszervezet megszervezésének vázlatát, melynek keretében látható lesz a belső bank helye is. Az ismertetésnek nem az a célja, hogy szuggerálja a megoldást. Inkább azért közöljük, hogy gondolkodtató például szolgáljon e kérdés megoldásakor. (Lásd az 1. vázlatot)

Amint látható, a belső bank szervezetileg a gazdasági szervezési ügyekhez tartoznak (és káderügyekben, mivel ezek a kédések is lényegében véve ehhez a csoporthoz állnak a legközelebb).

5. XII sednica Predsedništva CK SKJ: Idejno političke osnove novog bankarskog, novčanog i kreditnog sistema, Izdavački centar Komunist, Belgrád, 47. oldal.

1. Vázlat

A TMSZ szervezetének vázlata

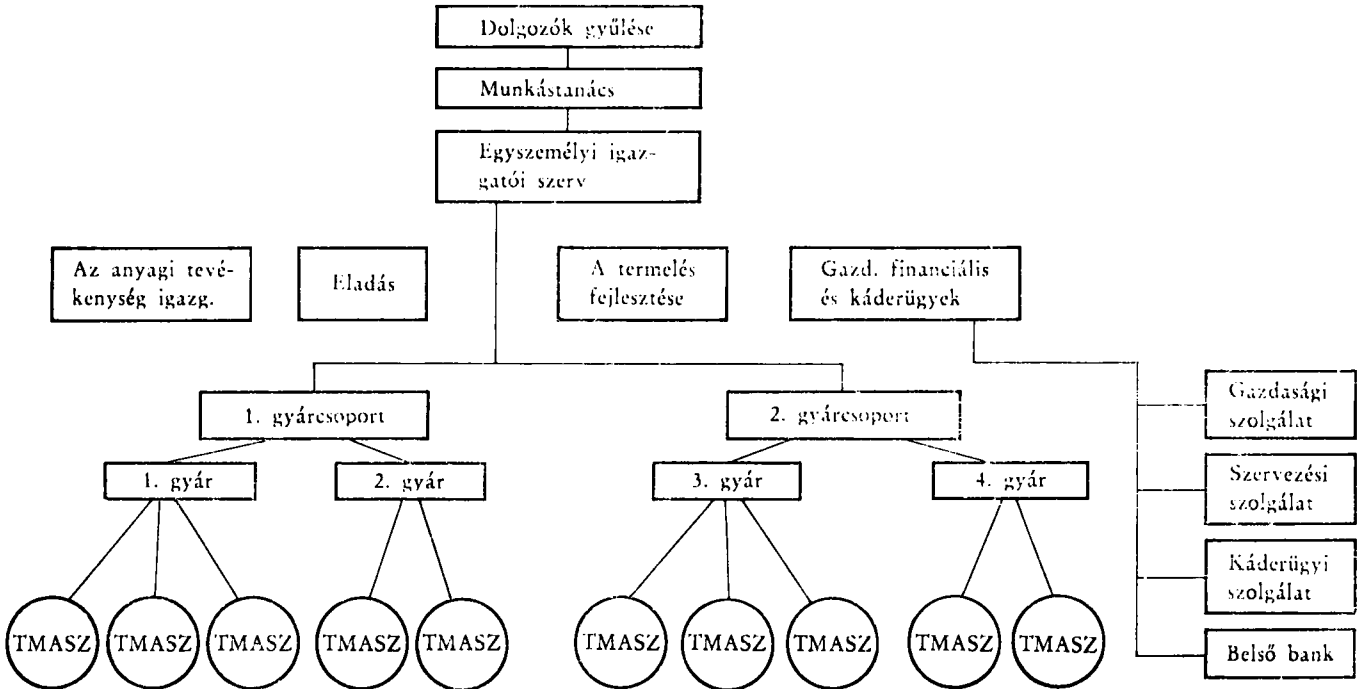

2. Vázlat

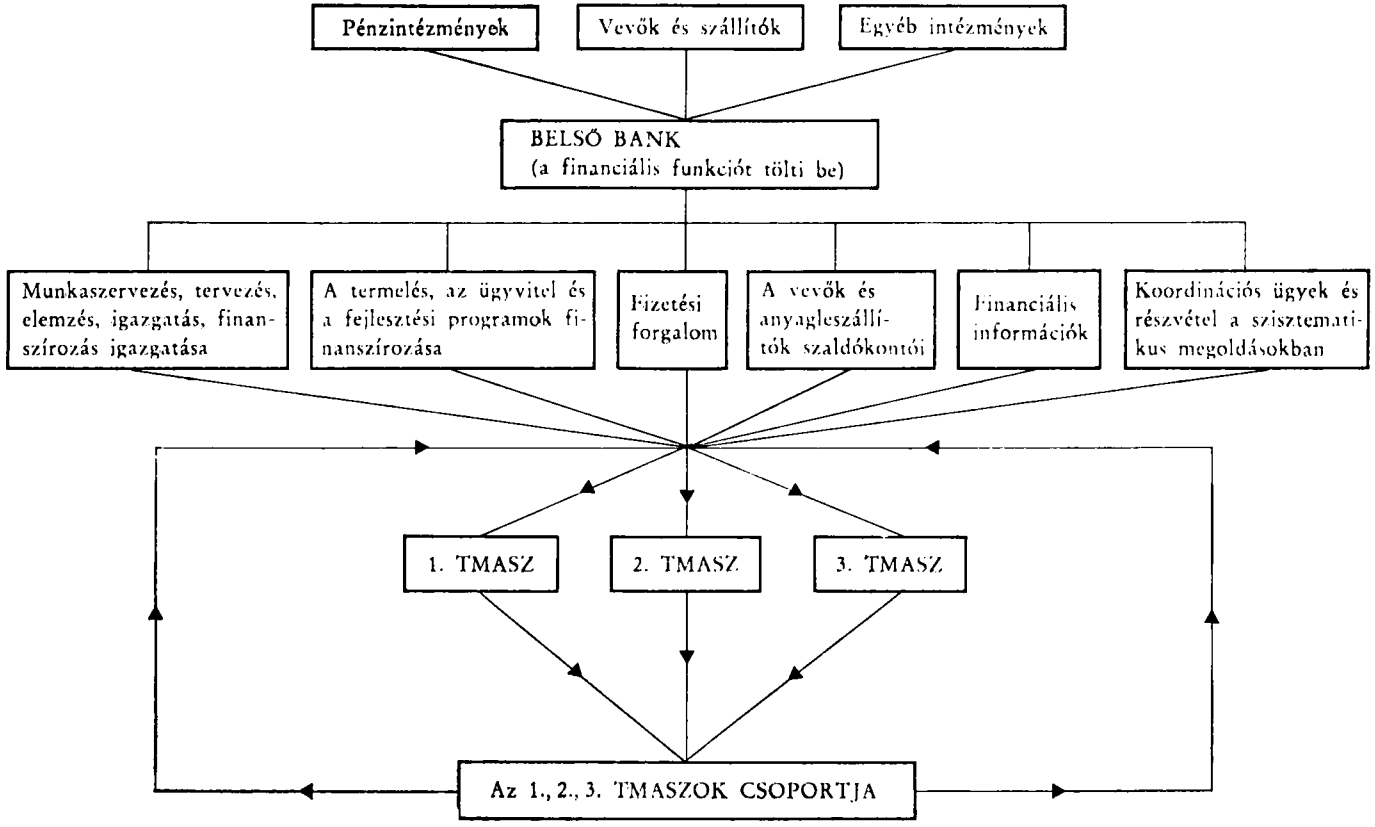
Pénzintézmények
Vevők és szállítók
Egyéb intézmények
BELSŐ BANK
(a financiális funkciót tölti be)
Munkaszervezés, tervezés, elemzés, igazgatás, finanszírozás igazgatása
A termelés, az ügyvitel és a fejlesztési programok finanszírozása
Fizetési forgalom
A vevők és anyagleszállítók szaldókontói
Financiális információk
Koordinációs ügyek és részvétel a szisztematikus megoldásokban
1. TMASZ
2. TMASZ
3. TMASZ
Az 1., 2., 3. TMASZOK CSOPORTJA

3. Vázlat

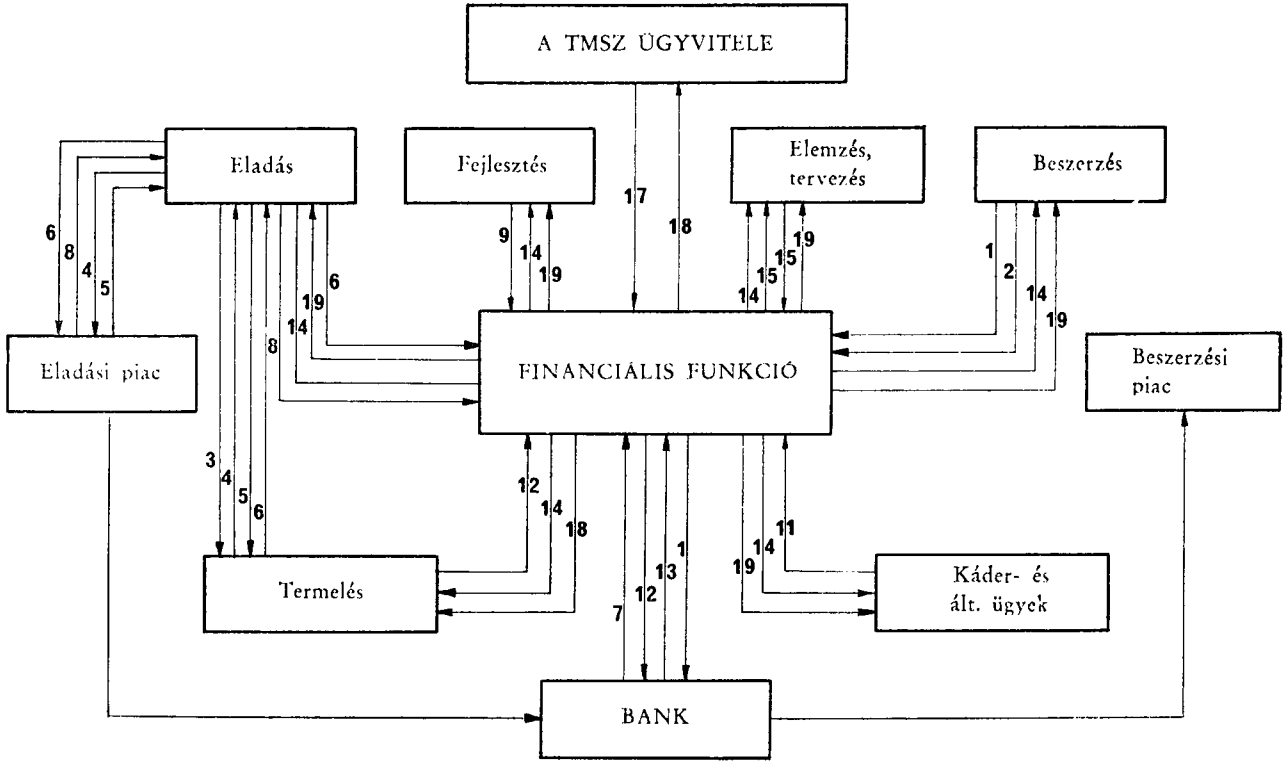
A TMSZ ÜGYVITELE
Eladás
Fejlesztés
Elemzés, tervezés
Beszerzés
Eladási piac
FINANCIÁLIS FUNKCIÓ
Beszerzési piac
Termelés
Káder- és ált. ügyek
BANK

A társult munka alapszervezetei a termelési program rokonsága alapján több társult munka alapszervezetével alakított közösséghez (gyár) tartozik, ezek is viszont közös jellegzetességük alapján egy szervezeti csoporthoz tartoznak. Közösen mindannyian financiális funkciójuk egy részét társították és átvitték a belső bankra.

Annak a megoldásnak, hogy a belső bank szervezetileg a felső sorban levő szervezeti csoportokhoz tartozik az az oka, hogy ebbe a csoportba tartozik a vállalat számvevősége (mivel minden társult munkaszervezetnek ill. gyárnak van saját számvevősége), ami a belső bankot megelőző tevékenység, és amivel az ügyintézés a legszorosabb kapcsolatban áll.

Ezenkívül ide tartozik a tervezés és elemzés (a gazdasági szolgálatba), a munkaszervezés (számítógépi adatfeldolgozás), vagyis mindazok az ügyek, amelyek intézésében a belső bank feladataival mindennapos operatív együttműködésre van szükség.

A társult munka szervezetének keretében a belső bank helyének ilyen megoldásától függetlenül a belső bank *funkcionális kapcsolatban* áll a társult munkaszervezet többi részével is, mind a financiális funkció keretében, mind pedig e funkciónak más funkciók iránti viszonyában. Megkíséreljük ezt is egy vázlaton bemutatni. (lásd a 2. vázlatot)

A vázlaton be akartuk mutatni, hogy a financiális konstrukció átöleli a tmasz minden szervezeti egységét és azt, hogy a financiális funkció hordozójának (a belső banknak) az alapvető tevékenysége *a társult munka alapszervezetétől a financiális funkció hordozója felé, majd visszafelé halad.* Már mondtuk, hogy a társult munka alapszervezetében is végzik, kivéve azt a részt, amit a belső bank intéz, így az ilyen kapcsolat elsősorban az egységes adatfeldolgozás és eljárás miatt nemcsak indokolt, hanem szükséges is.

A munkaszervezetek keretében az egyes funkcionális részlegek közötti kapcsolatok igen fontosak. A koordináció különböző dokumentáció belső keringése által valósul meg, ettől függ a financiális funkcióval kapcsolatos munka hatékonysága. Itt ki kell hangsúlyozni, hogy a dokumentációnak feltétlenül eleget kell tenni a következő követelményeknek, hogy:

— pontos, teljes, hibátlan és naprakész legyen, továbbá
— megfeleljen az összes belső szervezeti előírásoknak, a munkafolyamatoknak, a törvényes és más előírásoknak, az üzletfelekkel kötött szerződéseknek stb.

A továbbiakban ismét egy vázlaton mutatjuk be a TMSZ alapvető funkcióit és azok kapcsolatát a financiális funkcióval, habár tudatosan csak néhány ügyviteli koordinációs kapcsolatra szorítkozunk, mert a kérdés terjedelmessége és helyszűke miatt nem tárgyaljuk részletesebben. (Lásd a 3. vázlatrajzot!)

1. A fizetési és kifizetési kérelemhez tartozó dokumentáció
2. Anyagtervezés
3. Kérdőív
4. Kínálat
5. Megrendelés
6. Leszállítás és számlázás
7. Kifizetés
8. Realizációs terv
9. Fejlesztési terv
10. Termelési terv
11. Kádertervezés
12. Eszköz-jóváhagyási kérelem
13. Eszközök jóváhagyása
14. Az eszközök elosztása
15. Adatok és elemzések
16. Az elemzések, tájékoztatók eljuttatása
17. Rendeletek, utasítások
18. Jelentések a tevékenységről
19. Ellenőrzés

Az egymás közötti kapcsolatok a következő ügyviteli viszonyok alapján alakultak ki.

Beszerző részleg

— Kérelmet nyújt be a financiális részleghez a beszerzési kötelezettségek fedezésére szükséges financiális eszközökért, amit a financiális részleg gyakran az ügyviteli bankok által realizál külön hitelek folyósításáért kérelmet ad be, majd az ismét a beszerzési folyamat befejeztével a financiális részleg meghagyására kifizeti az áru leszállítóját a beszerzési piacon (1. számú nyíl).

— átadja a folyó évre vonatkozóan a reprodukciós anyag beszerzési értékének dinamikus tervét, hogy a financiális részlegnek el lehessen készítenie a szükséges eszközök biztosításához a financiális tervet az anyagbeszerzéshez, hogy idejében intézkedéseket foganatosíthasson azok realizálására (2. számú nyíl).

Eladási részleg

— Mivel a termelés tervezése a termékek eladásának vizsgálatával kezdődik, a megvalósítható termékek nemének és mennyiségének megállapításával (3. nyíl), a termelés átadja kínálatát az eladási részlegnek (4. nyíl), és ezzel lehetővé teszi az eladási részlegnek a fellépést a piacon (4. és 5. nyíl).

A termelés és leszállítás befejeztével az eladási részleg számlákkal tájékoztatja a financiális részleget (6. nyíl) az eladásról, majd ezután közösen lépnek fel a követelések megfizettetése terén (7. nyíl, eladási piac — bank — financiális részleg). A realizációs terv átadásával (8. nyíl)

az eladási részleg lehetővé teszi a financiális részlegnek a piacon a külön fellépésre az eszközök biztosításának tervezését (az áruértékesítés hitelezésére).

Termelési részleg

— Mivel a beszerző részleg gondoskodik a nyersanyag biztosításáról, a financiális eszközök iránti egyéb szükségletek ügyében a termelési részleg közvetlenül a financiális részleghez fordul (12. nyíl).

Káderügyi részleg

— A financiális részleg habár közvetve, de mégis megkapja a káderügyi részlegtől arra az évre vonatkozó kádertervet, amely alapul szolgál a személyi jövedelmi eszközök tervezéséhez (11. nyíl).

Fejlesztési részleg

— A fejlesztési részleg eljuttatja a financiális részleghez a fejlesztési tervét (9. nyíl) a fejlesztési részleg finanszírozása céljából.

Tervezési-elemzési részleg

— Ehhez a részleghez viszonyítva a financiális részleg elsősorban a rendes tevékenységhez szükséges financiális eszközöket biztosítja, átadja a financiális tevékenység elemzését, az elvégzett elemzések alapján készült jelentéseket (15. nyíl), majd tőle komplex elemzéseket vesz át.

A vázlatban külön nyilakkal vannak megjelölve:

— azok a rendeletek, utasítások, amelyeket (17. nyíl) a financiális részleg a TMSZ vezetőségétől kap,

— a tevékenységről (18. nyíl) és a tevékenység ellenőrzéséről (19. nyíl) szóló jelentések, ez pedig minden részlegben jelentkezik a financiális részleggel szemben.

A financiális részleg tevékenysége során kapcsolatban áll a TMSZ többi részlegeivel, amelyekkel a közös érdekek — a TMSZ prosperitása — mellett sokszor ellentétes érdekei is vannak, legalábbis az érintkezési pontjaik *egy részét* illetően. Pl. a beszerzési részleg fő feladata a tervezett termeléshez szükséges nyersanyag biztosítása és beszerzése, a be-

szerzés realizálásával részben tesz eleget funkciójának, amivel lehetővé teszi a termelési részleg tevékenységét. Viszont a hosszabb időszakra vonatkozó előzetes túlméretezett beszerzés, vagy a kedvezőtlen financiális feltételek között végzett beszerzés a financiális eszközök ésszerűtlen felhasználásához vezetnek, ami ellentétben áll a financiális részleg egyik fő feladatával. Ezzel kapcsolatban még sorolhatnánk hasonló példákat.

6. A BELSŐ BANK IGAZGATÁSA ÉS A DÖNTÉSHOZATAL

A JSZSZK Alkotmánya szerint a bankot „azok a társadalmi jogi személyek igazgatják, amelyek eszközeivel a bank gazdálkodik" (39. szakasz, 2. bekezdés). Az alkotmány ily módon az igazgatási joga tekintetében egyenlőnek tekinti mindazokat a társadalmi jogi személyeket, akik csatlakoztak a belső bank létrehozásáról szóló megegyezéshez, és társították pénzeszközeiket, ahogyan azt az önigazgatási megegyezés előírja, mind a bank alapítói, mind a megegyezéshez később csatlakozók számára.

A bankalapítás kezdeményezői a megalapítást követően a bank igazgatóivá válnak. Mindazok a társult munka szervezetek, önigazgatási érdekközösségek és más társadalmi jogi személyek, akik utólag csatlakoznak a bankalapító önigazgatási megegyezéshez, szintén részt vesznek az igazgatásban.

Mint minden jogi személynek, a belső banknak is van saját igazgatási szerve, ez pedig a bank közgyűlése, végrehajtó szerve pedig az ügyvezető bizottság.

A belső bank közgyűlése a bank összes tagjainak jóváhagyása mellett meghozza a bank általános önigazgatási aktusait, középtávú és évi tervét, továbbá dönt a belső bank státusát érintő változásokról. A bank tevékenységi körében a közgyűlés dönt minden olyan lényegbevágó kérdésről, melyek a belső bank alapítására vonatkozó önigazgatási megegyezésből következnek.

A belső bank ügyvezető bizottságait a közgyűlés küldötteinek soraiból választják, és gondoskodik a közgyűlés által hozott határozatok megvalósításáról; kezdeményezéseket terjeszt fel és megvitatja a belső bank tagjainak fejlesztési és évi tervének finanszírozási programját; kezdeményezi és megvitatja a munka és az eszközök társításának javaslatát; kezdeményezi és megvitatja a hazai és külföldi hiteligénylések javaslatát; az adott felhatalmazása körében dönt a rövid lejáratú hitelek folyósításáról.

A belső banknak van egyszemélyi és kollégiális ügyvezető szerve. A

belső bank egyszemélyi ügyvezető szerve, vagy a kollegiális ügyvezető szervének elnöke képviseli a belső bankot harmadik személy előtt, gondoskodik a belső bank közgyűlésének, ügyvezető bizottságának, továbbá más szervének döntései megvalósításáról. A belső bank ügyvezető szerve kezdeményezi és javasolja a belső bank, valamint tagjai tevékenységének továbbfejlesztését, a belső bank, valamint tagjai középtávú tervének realizálásához szükséges feltételek megteremtését. A belső bank ügyvezető szerve felelős a bank munkájának törvényességéért, a társadalmi megállapodásoknak és önigazgatási megegyezéseknek a belső bank által történő megvalósításáért, a belső bankba való társulásról szóló önigazgatási megegyezés rendelkezéseinek alkalmazásáért, a belső bank ügyviteléért, a belső bank fizetőképességének fenntartásáért.

Külön ki kell hangsúlyozni, hogy a belső bank közgyűlése, de az ügyvezető bizottsága sem nincsen felhatalmazva arra, hogy a bővített reprodukció céljaira hosszú lejáratú hitelek folyósításáról határozatot hozzon. Ez a rendelkezés érthető is, mert olyan kérdésekről van szó, amelyeket csak a munka és az eszközök társításáról szóló konkrét önigazgatási megegyezésekben lehet meghatározni, a belső bank pedig csak a megegyezés rendelkezéseit hajtja végre, szerint jár el. Kivételt képeznek a rövid lejáratú hitelek, tekintettel arra, hogy ezeknek a hiteleknek elsősorban a belső bank tagjainak folyó fizetőképessége fenntartására kell szolgálniuk, az ügyvezető bizottságnak lehetősége van a hitelek jóváhagyására.

7. A BELSŐ BANKBA VALÓ TÁRSULÁSRÓL ÉS A MEGALAPÍTÁSÁRÓL SZÓLÓ ÖNIGAZGATÁSI MEGEGYEZÉS PÉLDÁJA

A társult munkáról szóló törvény (JSZSZK Hivatalos Lapja '76/53. szám) 16., 89., 393., 395. és 448. szakasza, valamint A bank- és hitelrendszer alapjairól szóló törvény 3., 48., 49., 50., 51., 52., 53. és 54. szakasza alapján (a továbbiakban: a törvény) a ——————————————————————— munkaszervezetbe társult munka alapszervezetek:

1. ————————
2. ————————
3. ————————
4. ————————
5. ————————
(stb.)

megkötötték a következő önigazgatási megegyezést a

———————————————

BELSŐ BANKBA VALÓ TÁRSULÁSRÓL ÉS ANNAK MEGALAKÍTÁSÁRÓL

Általános rendelkezések

1. szakasz

Ezzel az önigazgatási megegyezéssel megalakul a ——————————— munkaszervezet keretében a Belső Bank, amely a megegyezés aláíróinak közös financiális szervezete lesz, és meghatározza a tagok egymás közötti jogait, kötelezettségeit, valamint a Bank tevékenységével kapcsolatos felelősségét.

2. szakasz

A Belső Bank (a továbbiakban: Bank) alapítói a jelen Önigazgatási Megegyezés aláírásával és elfogadásával a Bank tagjaivá lesznek.

A Belső Bank jogi személy, mely tevékenységét a következő cím alatt végzi:

——————————————— Munkaszervezet

Belső Bankja

A Bank székhelye ———————————

A Bank megalakítását be kell jegyezni a bírósági jegyzékbe.

3. szakasz

A Bank tevékenységét és eszközeit az alapítók igazgatják.

Az alapítók jogai a következők:

— igazgatják a Bank tevékenységét, a Bank társított és más eszközeit, mely jogokat a Bank közgyűlése és ügyvezető bizottsága által valósítanak meg,

— felügyeletet gyakorolnak a Bank tevékenysége felett a felügyelő bizottság által.

4. szakasz

A Bank a financiális ügyeket a Társadalmi Könyvviteli Szolgálatnál nyitott saját zsirószámláján keresztül intézi.

5. szakasz

A Bank tagjai úgy döntöttek, hogy a Bank a jelen Önigazgatási Megegyezést aláíró összes társult munka alapszervezetek nevében alapító és tag minősítésében alap-bankokhoz csatlakozzék.

A Bank közgyűlése dönt arról, hogy a Bank egy vagy több alap-bank tagja lesz-e.

A társulás céljai és a tevékenység tárgya

6. szakasz

A Bank megalakításának és a benne való társulásának az a célja, hogy közösen teremtsenek feltételeket a tagok tevékenységük végzéséhez, bővítéséhez és fejlesztéséhez, de különösen a financiális eszközök iránti szükségleteik kielégítése érdekében.

A Bank tevékenységével biztosítja a TMASZ-ok között a munka és az eszközök társítását, a pénzeszközök kezelését.

A Bankba való társulással a tagok más közös érdeke megvalósításához is alapot teremtenek, de főleg lehetővé teszik:

— a tagok financiális eszközök racionálisabb felhasználását,
— a közös tervezést, befektetéseket, a financiális eszközök közös felhasználását a maximális ügyviteli eredmények megvalósítása érdekében,
— egységes financiális politika meghatározását és megvalósítását,
— a tagok financiális problémáinak közös megoldását,
— más bank- és pénzintézményekkel szembeni közös fellépést,
— az eszközök, a jövedelem, valamint az eredményes gazdálkodás más elemeinek figyelemmel követését,
— a tagok számára a követelések megfizettetéséről és a kötelezettségek kifizetéséről való gondoskodást, valamint annak intézését.

7. szakasz

A Belső Bank a saját tagjainak számlájára elintéz minden olyan Bank-ügyet, amelyekre a törvény értelmében a társult munka szervezetei fel vannak hatalmazva, továbbá a jelen megállapodásban megjelölt ügyeket, de főleg:
— javaslatokat készít elő a folyó tevékenység és a fejlesztés, finanszírozására, melynek alapján az eszközöket társítják, továbbá a közös befektetésekre, hazai és külföldi hitelek igénylésére,
— elvégzi a közös befektetésekre az eszközök társításának teendőit, az egymás közötti hitelezés és finanszírozás ügyeit intézi akár visszafizetési kötelezettség mellett, akár anélkül történnek,
— átveszi más hazai vagy külföldi bank-, illetve pénzintézmény hiteleszközeit (a külföldiét az alap-bank vagy banktársulat által),
— elintézi a TMASZ-ok közötti hitelügyeket,
— a tagok számlájára más TMSZ-ek és szervezetek iránti hitel- és financiális ügyeket intéz,
— elintézi a tagok számára a követelések megfizettetésével és a kötelezettségek kifizetésével kapcsolatos ügyeket,
— a tagok számára nyilvántartást vezet az adás-hitelezői viszonyokról,
— nyilvántartást vezet a tagok financiális és hitel-kötelezettségekről, valamint gondoskodik e kötelezettségek kifizetéséről,
— elintézi az ügyviteli biztosítást a tagok számlájára,
— intézi a takarékkal és takarékbetétekkel kapcsolatos ügyeket,
— intézi az értékpapírokkal kapcsolatos ügyeket,
— intézi a fizetésbiztosítási eszközökkel kapcsolatos ügyeket,
— a törvény, a tagok határozatai alapján, az önigazgatási határozatokkal megbízott egyéb bankügyi, financiális és más teendőket végez.

A fizetőképességek fenntartása és a kockázat vállalása

8. szakasz

A kialakult kötelezettségekért a Bank az összes társított eszközökkel vállal felelősséget.

A Bank az ügyvitelét oly módon vezeti, ami lehetővé teszi számára a kötelezettségek teljes mértékű kielégítését a megszabott határidőn belül.

Tevékenységével biztosítania kell a saját fizetőképességét és tagjai fizetőképességét is.

A folyó fizetőképesség fenntartására igénybe veheti más bankoknak és tmszeknek a fizetőképesség fenntartására nyújtot hiteleit.

A Belső Bank kötelezettségeit a zsirószámlán levő eszközök terhére fedezik. Amennyiben a zsirószámlán nincs elegendő eszközk a kötelezettségek fedezésére, a tartalékalap eszközeinek terhére, valamint az állóeszközök pénzbeli részének terhére fedezik.

9. szakasz

Amennyiben nem elegendőek a zsirószámlán levő társított eszközök, a tartalékalap eszközei, valamint az állóeszközök alapjában levő pénzeszközök, a kötelezettséget elsősorban annak a tagnak kell fedeznie, amely a kötelezettséget kialakította.

Abban az esetben, ha az előző bekezdésben megjelölt eszközök nem elegendőek a kötelezettségek fedezésére, akkor az összes tagok szolidárisan fedezik.

10. szakasz

A kötelezettségeknek az összes tagok részéről történő szolidáris fedezését annak a tagnak nyújtott hitelnek kell tekinteni, akinek a számlájára a kötelezettséget fedezték. A hitel feltételeit (visszafizetési határidő, kamatláb) a Bank ügyvezető bizottsága határozza meg.

11. szakasz

A Bank alapjai eszközeinek felhasználását a kötelezettségek fedezésére az alapok eszközei ideiglenes felhasználásának kell tekinteni és ezeket az eszközöket legkésőbb 30 napon belül vissza kell fizetni az alapokba. Az eszközöket a határidőnél rövidebb időn belül kell visszafizetni, amennyiben az eszközök felhasználása, illetve vissza nem fizetése átnyúlna az egyik elszámolási időszakból a másikba, vagy az egyik naptári évből a másikba.

12. szakasz

A folyósított hitelek alapján a kifizetetlen követeléseket a Belső Bank a tevékenységével megvalósított jövedelem terhére leírja.

Amennyiben a kifizetetlen követeléseket nem lehet a Belső Bank jövedelmének terhére leírni, a Belső Bank tartalékalapjának terhére írják le.

Amennyiben a követeléseket nem lehet a tartalékalap eszközeinek terhére leírni, a Belső Bank közgyűlése dönt arról, hogy milyen módon írják azokat le, valamint azokról az eszközforrásokról, melyekből a leírást megvalósítják.

A Bank tartalékalapjának a kifizetetlen követelések leírására felhasznált részét legkésőbb öt éven belül vissza kell fizetni, azzal, hogy minden évben a felhasznált eszközöknek legalább egyötödét vissza kell fizetni.

Az eszközök társítása

13. szakasz

A Bank az eszközök társításával kapcsolatos ügyeket a törvény, valamint e megegyezés alapján intézi.

Az állóeszközökbe való befektetésekre, valamint egyes más rendeltetésre társított eszközökről a társítók külön megegyezést vagy szerződést kötnek.

14. szakasz

A Bank tagjai úgy döntenek, hogy e megegyezéssel a következő eszközeiket társítják:

— az egész folyó (forgó) tevékenységükből eredő összes pénzeszközöket egy egységes zsirószámlán,

— a lakásépítésre szánt összes pénzeszközeiket,

— az állóeszközökbe való befektetésekre szánt eszközöket (részben) a társítók külön megegyezései vagy szerződései alapján,

— az átmeneti formákban levő pénzeszközöket (a vevőktől való követelések, a tmasz-ok egymás közötti üzleti viszonyaiból eredő követelések, a leszállítók iránti kötelezettségek, a tmasz-ok közötti kötelezettségek, értékpapírok, fizetés-biztosítási eszközök stb.),

— a garanciavállalási potenciált,

— a tartalékeszközöket (az egészet vagy részben).

Az áruformában levő eszközöket (nyersanyagot, félkész termékeket) külön önigazgatási megegyezések vagy szerződések alapján társítják, a Bank csak nyilvántartást vezet ezekről az eszközökről.

15. szakasz

A társított eszközöket csak a társítók megegyezéseiben vagy szerződéseiben lefektetett rendeltetésre lehet felhasználni.

A társított eszközöket főleg a következőkre használják fel:

— a Bank és a tagok folyó fizetőképességének fenntartására,

— közös befektetésekre,

— egymás hitelezésére,

— visszafizetés nélküli finanszírozásra,

— az adós-hitelezői viszonyokból eredő kötelezettségek fedezésére,

— alap-bankokba, társult munkaszervezetekbe vagy más társulási formákba történő társulásra,

— az eszközök bankokban történő lekötésére.

16. szakasz

Közös jövedelem megvalósítási és elosztása céljából az eszközöket A társult munkáról szóló törvény 60—91. szakaszával összhangban társítják. A Bank vezeti a nyilvántartást az e célra társított eszközök alakulásáról.

17. szakasz

E megegyezés 14. szakaszában megjelölt összes eszközök, valamint a Bank alapjainak eszközei minden tag eszközeinek szerves részét képezik.

18. szakasz

A társított eszközökkel végzett ügyviteli tevékenységnek a bankügyek intézésével alapvető elveit kell szavatolnia, de különösen:

— a befektetett eszközök rentabilitását,

— az eszközök nacionális felhasználását és befektetését,

— az eszközök befektetésének határidejét,

— a Bank és a tagok fizetőképességének fenntartását stb.

19. szakasz

Az eszközök társításáról az önigazgatási megegyeéseknek vagy a szerződéseknek a következőket kell tartalmazniuk:

— az eszközök társításának célját és módját,
— a társított eszközök mennyiségét,
— a társított eszközök rendeltetését,
— az eszköztársítók közötti financiális és üzleti viszonyokat,
— a társítók jogainak és kötelezettségeinek meghatározását,
— a társított eszközök használói jogainak és kötelezettségeinek meghatározását,
— a társított eszközökből megvalósított közös jövedelem elosztásának módját,
— a társított eszközök feletti igazgatás módját,
— a kialakított viszonyok megszűnésének feltételeit és módját,
— a kockázat vállalását,
— a vitás kérdések megoldását.

20. szakasz

A Bank intézi a fizetési forgalommal kapcsolatos összes ügyeket a tagjai számlájára.

A Bank vezeti a közös zsirószámlával kapcsolatos ügyeket.

A Bank veszi fel az összes befizetéseket és elvégzi az összes kifizetéseket a tagjai számlájára a jelen önigazgatási megegyezéssel, valamint más önigazgatási megegyezésekkel és a törvénnyel összhangban.

A Bank és a tagjai közötti financiális viszonyokat belső folyószámlák alkalmazásával rendezik.

21. szakasz

A belső zsirószámláknak szabály szerint pozitív (követelési) szaldójuknak kell lenni a társított eszközök könyvelésében.

A hitelezők iránti kötelezettségeket (harmadik személy iránti kötelezettségeket) a tagok belső zsirószámlájának szaldójára való tekintet nélkül fedezik.

Más tagok eszközeinek használatáért térítést fizetnek a folyószámla-rendszer szerinti, valamint az átlagos kamatlábak szerinti elszámolás alkalmazásával azon taggal szemben, amelynek nem voltak eszközei a saját zsirószámláján a kötelezettségek kielégítésére.

Az a tag, amelynek negatív (tartozási) egyenlege van a belső zsirószámláján, a társított eszközök könyvelésében köteles a saját kötelezettségét más tagokkal szemben azonnal fedezni, de legkésőbb a folyó hó végéig.

Abban az esetben, ha nincs lehetősége fedezni ezt a kötelezettséget, köteles hitelt kérni a Belső Banktól.

Ha a tag fizetésképtelenségének okait nem lehet az e megegyezésben előirányzott módon elhárítani, a tag köteles szanálási eljárást indítani és a törvényben előírt más intézkedéseket foganatosítani.

22. szakasz

Azok a társadalmi-jogi személyek, amelyek nem csatlakoztak a Bankba való társulásról szóló önigazgatási megegyezéshez, viszont külön megegyezéssel vagy

szerződéssel eszközöket társítottak a Bankban, igazgatják ezeket az eszközöket, valamint ezeknek az eszközöknek az ügyviteléből eredő jövedelem elosztásában és a kockázat vállalásában részt vesznek.

A Bank ügyviteli potenciálja és hitelügyei

23. szakasz

A Bank ügyviteli potenciálját képezik:
— a jelen megegyezés 14. szakasza értelmében a Bankba társított eszközök,
— a Bank tagjai dolgozóinak takarékbetétje, valamint a célrendeltetésű takarékeszközök a törvénnyel összhangban,
— az alap-bankok, más társult munkaszervezetek és szervezetek hiteleszközei,
— egyéb eszközök, amelyeket a Bank a törvény alapján felhasználhat.

24. szakasz

A Bank használhatja az alap-bankok hiteleit azokra a célokra és rendeltetésekre és olyan összegben, ahogyan azt a Bank közgyűlése vagy a tagok meghatározzák, illetve amennyire felhatalmazzák a törvénnyel összhangban.
A Bank a hiteleket elsősorban a következőkre használja fel:
— a folyó fizetőképesség fenntartására,
— a tagok folyó szükségleteinek kielégítésére,
— a tagok állóeszközeibe való beruházásokra,
— a tagok tartós forgóeszközeire,
— az eszközök lekötése alapján, valamint más módon és olyan feltételek mellett, ahogyan az alap-bankok jóváhagyják a hiteleket lakásépítési befektetésekre,
— a Bank közgyűlésének önigazgatási határozataival és a tagok határozataival összhangban egyéb rendeltetésre.
Az alap-bankoknál a hitelmegterhelést a Bank önigazgatási terveivel és azoknak a tagok határozataival összhangban végzi, mely tagok számlájára a Bank a terhelést vállalja az ügyviteli banknál.

25. szakasz

A Bank tagjai számára hiteleket hagy jóvá a következő célokra:
— a folyó fizetőképesség fenntartására,
— az ügyviteli forgalomra a hitelezési-monetáris rendszerrel, valamint a hitelezési politika folyó intézkedéseivel összhangban,
— az állóeszközökre és beruházásokra,
— lakásépítésre,
— a Bank önigazgatási szerveinek előírásaival és határozataival összhangban egyéb rendeltetésekre.

26. szakasz

A hitelt használó tagoknak eleget kell tenni a hitelvállalási feltételeknek és kötelesek kellő adatokat nyújtani a Bank számára a kérelmére a hitel jóváhagyása előtt, és kötelesek benyújtani a szükséges adatokat és dokumentumokat a hitel használatához.

A Bank tagja a hitel felhasználása előtt a Bankhoz írásbeli formában kérelmet nyújt be.

A hiteligénylő tagnak különösen a hitelvállalási képesség szempontjából a következő feltételeknek kell eleget tennie:

— hogy pozitív financiális eredményeket valósítson meg,

— a tiszta jövedelemből biztosítsa a tartós forgóeszközök növekedését,

— szavatolja a határidőn belül a hitel visszafizetését,

— az eszközöket beruházásokra fordítsa a munkaszervezet (az összetett társult munkaszervezet) önigazgatási tervével összhangban,

— ha a beruházásokra meghatározták a pénzelés szerkezetét, és az egész beruházásra szükséges eszközmennyiséget biztosították,

— a beruházást rendszeresen bejelentették az illetékes szerveknek és kamaráknak, ha az összhangban van a törvényes előírásokkal, a társadalmi fejlesztési tervekkel.

27. szakasz

A Bank köteles a kérelmet szakszerűen elemezni és értékelni.

A Bank köteles elintézni a hitel használatával kapcsolatosan a törvényes előírásokban meghatározott összes műveleteket.

A lakásépítésre, a lakóterület bővítésére és a lakásfeltételek javítására folyósított hitelek jóváhagyásában és használatában a Bank köteles alkalmazni azokat az önigazgatási megegyezéseket, amelyek a társadalmi tevékenységek e területére vonatkoznak.

28. szakasz

A Bank tagjai számára intézi A társadalmi eszközök használói közötti fizetés biztosításáról szóló törvény alkalmazásával kapcsolatos összes ügyeket.

A Bank kezességet vállal a termékek és szolgáltatások belső realizálására. A fizetés biztosításáról szóló törvény alapján a bankra bízot tügyek intézése céljából a Bank közgyűlése szükség szerint önigazgatási határozatokat hozhat, az ügyvezető bizottság pedig tanácsokat nyújthat.

29. szakasz

A Bank a tagjai számára intézi a vagyon és a személyek biztosításával kapcsolatos összes ügyeket. A biztosítási ügyek intézésének módját a Bank közgyűlésének külön önigazgatási határozatával, vagy a tagok külön önigazgatási megegyezésében határozzák meg.

30. szakasz

A Bank hitelező funkciója megvalósítása során elsősorban a saját tagjainak eszközeit használja, és ha ezek az eszközök nem elegendőek, csak akkor használja fel az alap-bankok és más szervezetek hiteleit, szem előtt tartva azt, hogy az eszközöket csak a szükséges mennyiségben és a lekedvezőbb feltételek mellett szerezze be.

A Bank köteles gondoskodni hitelek által az értékesítés, az áruelhelyezés határidejének betartásáról, melynek összhangban kell lennie az eszközforrásokkal kapcsolatos határidőkkel.

31. szakasz

Annak a tagnak, amelynek a hiteligénylését nem fogadta el a Bank ügyvezető bizottsága, jogában áll fellebbezést benyújtani a Bank közgyűléséhez.

A fellebbezést az ügyvezető bizottság végzésének átvételétől eltelt 8 napon belül kell benyújtani. A Bank közgyűlése a Bank tagja fellebbezésével kapcsolatban 30 napon belül köteles határozatot hozni.

A Bank közgyűlésének határozata végleges.

Az ügyviteli politika és tervezés

32. szakasz

A Bank tervét a törvény 82., 83., 84., 85., 86. és 87. szakaszával összhangban hozzák meg.

A Bank tervei a Bank tagjainak közös tervét képezik, mégpedig abban a részében, amely a Belső Bank által valósul meg.

A Bank a következő terveket hozza meg:

— középtávú terveket,

— évi terveket.

Az évi terv a középtávú terv megvalósításának eszköze, és egyben az ügyviteli politikára vonatkozó megegyezés is.

33. szakasz

A középtávú terv a Bank tagjainak közös céljaiból indul ki, melyek a következőkre irányulnak:

— a saját és a társadalmi jövedelem növelése,

— a munkatermelékenység növelése.

A terv főleg a következőket tartalmazza:

— a közös célokat és fejlesztési feladatokat, amelyeket e terv által valósítanak meg,

— az eszközök társításának módját és a társított eszközök felhasználásának feltételeit,

— az eszközök összegyűjtésének módját és felhasználásának feltételeit,

— a hitelek és kölcsönök összegyűjtésének módját és feltételeit,

— a Bank alapjaiban az eszközök kialakításának módját és az alapokban társított eszközök felhasználásának feltételeit,

— a Bank ügyviteléből következő kockázat vállalásának módját,

— a Bank jövedelme megvalósításának és elosztásának módját.

A középtávú terv financiális részét évek szerint határozzák meg.

34. szakasz

A Belső Bank évi terve főleg a következőket tartalmazza:

— az eszközök forrásait, a társítás, az eszközök összegyűjtésének feltételeit, valamint felhasználásuk rendeltetéseit és feltételeit,

— a hitelfolyósítás rendeltetéseit és feltételeit,

— a Bank jövedelmeinek és kiadásinak tervét és hitelmérlegének tervét.

Az évi terv mellett meghozzák a bank általános ügyviteli politikájára vonatkozó aktusokat is. Az ügyviteli politika alapvető aktusai a következők:

— a Bank évi tervének megvalósításának módja és a megvalósítással kapcsolatos intézkedések,

— a Bank által nyújtott szolgáltatások térítésének díjszabása,

— a Bank és tagjai fizetőképessége fenntartásának módja, és az erre vonatkozó intézkedések,

— a Bank financiális terve.

A Bank terveinek végrehajtása céljából ügyviteli kapcsolatra lép más bankokkal és financiális szervezetekkel, főleg az egyes fejlesztési programok megvalósítása érdekében.

A Bank jövedelmei és a jövedelem elosztása

35. szakasz

A Bank jövedelmei a következő forrásokból alakulnak ki:

— a Bankszolgáltatások térítése,

— a folyósított hitelek kamatai,

— a bank ügyvitele során megvalósított egyéb bevételek.

A Bank közgyűlése határozza meg a hitelek kamatlábait és a szolgáltatások térítéseit minden naptári évre vonatkozóan külön meghozott határozattal és díjszabással.

36. szakasz

A bevételeket a törvény 95. és 96. szakasza értelmében a következő rendeltetésre használják fel:

— a kapott hitelek és más eszközök kamatainak kifizetésére,

— a bankszolgáltatások térítéseinek kifizetésére és más szerződéses kötelezettségekre,

— a kifizetetlen követelések leírására,

— amortizációra,

— dologi kiadásokra és más ügyviteli költségekre,

— a munkaközösség és a bank közötti munkacsere térítésére a törvény 96. szakasza, valamint A társult munkáról szóló törvény 89. és 95. szakasza értelmében,

— a fennmaradt részt a bank alapjaiba osztják el és társítják.

37. szakasz

A munkaközösség és a Bank munkacseréjére a térítést a munkaközösség és a bank munkacseréjére vonatkozó külön önigazgatási megegyezésben határozzák meg.

Az önigazgatási megegyezés javaslatát a munkaközösség munkástanácsa terjeszti fel, amelyhez mellékeli a munkatervet is a tevékenység mennyiségének javaslatával ,amit a munkaközösség végez el a Bank számára abban az évben, amelyre ez a megegyezés vonatkozik.

38. szakasz

Amennyiben a bevételek nem tudnák fedezni a kiadásokat, a munkaközösség térítését és a Bank alapjainak eszközeit, a Bank tagjai azon munkák mennyiségétől függően, amennyit a Bank a tagok számára nyújtott, eszközöket biztosítank a jelen megegyezés 32. szakaszában megjelölt kiadások és kötelezettségek fedezésére.

39. szakasz

A Bank közgyűlése a munkaközösség elemzése és adatai alapján, valamint az ügyvezető bizottság véleménye és javaslatai figyelembevételével köteles azonnal leellenőrizni, hogy mik az okai annak, hogy a Bank jövedelmei nem való-

sultak meg, és határozatot kell hoznia a bevételek tartós megvalósításának biztosításáról.

A közgyűlés köteles ellenőrizni a munkaközösség és az ügyvezető szerv munkáját, és köteles minden intézkedést és műveletet alkalmazni, amelyekre a jelen megegyezés és a törvény felhatalmazza.

40. szakasz

Amennyiben sor kerül a munkaközösség hibájából a kifizetetlen követelések vagy más kiadások leírására, akkor a munkaközösség fogja azt fedezni a Bank által a számára nyújtott munkacsere térítésekor.

A munkaközösség köteles közelebbről meghatározni a jelen megegyezés jelen szakasza rendelkezéseinek alkalmazását a Bank munkaközösségében a dolgozók társulásáról szóló megegyezésben, valamint a munkaközösség statútumában.

A Bank alapjai

41. szakasz

A Banknak a következő alapjai vannak:

— Tartalékalap,

— Állóeszközök alapja.

Az alapokat a következő eszközökből alakítják ki:

— a tagok jövedelméből és

— a Bank jövedelméből.

Az alapokat a Bank tagjainak nevén vezetik.

A Banknak más alapjai is lehetnek.

Más alapok megalakításáról a Bank közgyűlése hoz határozatot.

A Bank tagjai külön önigazgatási megegyezéssel is alakíthatnak más alapokat.

42. szakasz

Az alapok kezdeti állását a munkaprogram, valamint a Bank tevékenységének mennyisége alapján határozzák meg, és a Bank tagjai biztosítják:

— pénzeszközök formájában szolidárisan összesen a következő összegben:

1. a tartalékalapba ———————— dinár,

2. az állóeszközök alapjába ———————— dinár,

— materiális formában az összes álló eszközöket, amelyeket a Bank eddig is használt (külön megegyezés értelmében).

43. szakasz

A tartalékalap eszközeit a kifizetetlen követelések leírására és más kockázat fedezésére használják, továbbá a folyó fizetőképesség fenntartására.

Az eszközöket a Társadalmi Könyvviteli Szolgálatnál nyitott külön számlán vezetik.

A tartalékalapba az eszközöket a törvénnyel összhangban különítik le minden ügyviteli évre vonatkozóan.

44. szakasz

Az ügyviteli alap eszközei a következőkből állnak:

— a materiális formában levő eszközök (üzlethelyiség, bútor, felszerelés, gépek stb.),

— az ügyviteli alap pénzeszközei.

Az ügyviteli alap pénzeszközeit a Társadalmi Könyvviteli Szolgálatnál nyitott külön számlán vezetik.

A Bank állóeszközeinek alapjába a lekülönítendő eszközök összegét a Bank közgyűlése határozza meg.

A Bank tagjai megegyezéssel és önigazgatási határozatokkal olyan döntést hozhatnak, hogy a megvalósított tiszta jövedelmük egy részét is a Bank alapjaiba társítják.

45. szakasz

A Bank tagjai e megegyezésből való kilépésük alkalmával kérhetik a Bank tartalékalapjában levő betétjeik visszavonását, vagy annak más tagra való átvitelét.

A tagok a betétet olyan feltétel mellett vonhatják vissza, ha az a tag, amely felmondja ezt a szerződést:

— kielégítette a Bank iránti összes kötelezettségeit,

— eleget tett a többi tag iránti szerződéses és egyéb kötelezettségeinek.

Az eszközöket annak az évnek a végétől számított 3 éven belül lehet visszavonni, amelyben a jelen önigazgatási megegyezés e szakasza előző bekezdésében megjelölt kötelezettségeket a tag kielégítette, illetve fedezte, vagyis a felmondási határidő elteltétől számítva 3 éven belül.

A közgyűlés a megegyezést felmondó egyes tagokra vonatkozóan más feltételeket is meghatározhat a következő esetekben:

— ha a tag eleget tett a bank iránti és a többi tag iránti kötelezettségeinek,

— a a határidő letelte előtt az eszközök visszavonásával nem teszi kérdésessé a Bank fennállását, vagy fizetőképességét .

46. szakasz

Az állóeszközök alapjából az eszközöket a Bankból nem lehet visszavonni. Kivételesen a Bank közgyűlése hozhat olyan határozatot, hogy ezeket az eszközöket visszajuttatja a megegyezést felmondó tag számára, a következő feltételek mellett:

— ha eleget tett a Bank iránti összes kötelezettségeinek,

— ha a különválással nem veszélyezteti a Bank munkájának anyagi alapjait.

A Bank igazgatása

47. szakasz

A Bank önigazgatási szervei:

— a Bank közgyűlése,

— a Bank ügyvezető bizottsága,

— a Bank önigazgatási ellenőrzési szerve.

A Banknak van ügyvezető szerve is.

A Bank ügyvezető szerve vezeti a Bank munkaközösségének munkáját.

A közgyűlés

48. szakasz

A közgyűlést a Bank tagjainak küldöttei képezik.

Minden tag önigazgatási eljárással választja meg a küldötteket saját küldöttségébe.

Minden tag a küldöttségbe — küldöttet választ.

A küldötteket a statútumban vagy a tmasz igazgatási szerveinek megválasztására vonatkozó más általános aktusban meghatározott eljárás szerint választják meg.

A küldöttségi tagok mandátuma annyi ideig tart, mint a tmasz munkástanácsa tagjainak mandátuma.

A küldöttség tagja csak egyszer lehet megválasztva a Bank küldöttségébe. A küldöttségek és a küldöttek tisztségüket a saját tmaszuk határozataival és a jelen önigazgatási megegyezéssel összhangban végzik.

A küldöttek a saját tmaszukban társult dolgozók akaratát juttatják kifejezésre.

A küldöttek és a küldöttségek az őket megválasztó tmasz-oknak — a Bank tagjainak jelentést tesznek munkájukról és a Bank munkájáról.

49. szakasz

A közgyűlés a Bank legfelsőbb igazgatási szerve.

A közgyűlés funkcióját üléseken gyakorolja. A közgyűlés üléseit szükség szerint hívják össze, de legalább negyedévenként egyszer.

A közgyűlés tevékenységét a törvénnyel és a jelen megegyezéssel összhangban végzik, de főleg a következőket intézik:

— elfogadottnak nyilvánítja a Belső Bankba való társulásról szóló önigazgatási megegyezést,

— meghozza a következő aktusokat:

a) önigazgatási aktusokat

b) középtávú és évi terveket

c) a státusváltozásra vonatkozó határozatokat;

— dönt:

1. az eszközök társításának módjáról és céljáról, valamint a társítandó eszközök összegéről,

2. a tervek és az ügyviteli politika megvalósításával kapcsolatos intézkedésekről,

3. a terhelések legfelsőbb határáról,

4. a Bank és a tagok fizetőképességének fenntartására vonatkozó intézkedésekről,

5. a Bank munkájáról szóló jelentésről,

6. a zárszámadás meghozataláról, a megvalósított jövedelem elosztásáról és felhasználásáról,

7. a bevételek és kiadások tervéről (a financiális tervben),

8. az ügyvezető bizottság megválasztásáról és felmentéséről,

9. az ügyvezető szerv kinevezéséről és felmentéséről,

10. a Bank munkaközösségével fenntartott viszonyok rendezéséről,

11. a Bank tevékenységi körébe tartozó egyéb ügyekről,

12. az ügyvezető bizottság javaslatairól,

13. a Bank tagjainak kérelmeiről és fellebbezéseiről.

50. szakasz

A tag küldöttségét jelenlevőnek tekintik, ha a közgyűlés ülésén a tag küldöttségének legalább egy küldötte jelen van.

Az önigazgatási megegyezések kihirdetéséhez, az önigazgatási aktusok kö-

széptávú és évi tervek, valamint a státusváltozásokra vonatkozó határozatok meghozatalához az összes tagok beleegyezése szükséges.

A közgyűlés többi határozatának meghozatalához a jelenlevő tagok szavazattöbbsége szükséges.

A közgyűlés jogerős határozatot akkor hoz, ha a tagok többsége jelen van az ülésen, kivéve az e szakasz 2. bekezdésében megjelölt határozatokat.

Abban az esetben, ha a küldöttségek nem értenek egyet az e szakasz 2. bekezdésében megjelölt határozatokkal kapcsolatban, egybehangolási eljárásra kerül sor a jelen megegyezéssel, valamint a Bank közgyűlésének ügyrendi szabályzatával összhangban.

Ügyvezető bizottság

51. szakasz

Az ügyvezető bizottságot a közgyűlés küldötteinek soraiból választják. Az ügyvezető bizottság tagjainak mandátuma 2 évig tart.

Az ügyvezető bizottságnak ——— tagja van.

Az ügyvezető bizottság a közgyűlés végrehajtó szerve, annak a határozatait hajtja végre.

Az ügyvezető bizottság többek között a következő teendőket végzi:

— a közgyűlés összehívására vonatkozó határozat meghozatala,

— a közgyűlés előtt megvitatásra és határozatra kerülő anyagok és javaslatok előkészítése,

— gondoskodik a közgyűlés terveinek és határozatainak végrehajtásáról,

— igazgatja a Bank ügyeit a közgyűlés ülései között eltelt időszakban,

— megvalósítja a fizetőképesség fenntartására irányuló intézkedéseket,

— határozatokat hoz felhatalmazása keretében rövid lejáratú hitelekről,

— felhatalmazása keretében dönt más hitelekről is,

— kezdeményezi és megvitatja a tagok fejlesztési programjának és folyó tevékenységének finanszírozási javaslatát, melyek alapján társítják a munkát és az eszközöket:

a) a közös befektetésekre,

b) egymás hitelezésére,

c) visszafizetés nélküli finanszírozásra,

— határozatot hoz a bankoknál az eszközök lekötéséről,

— kezdeményezi és megvitatja más olyan társult munkaszervezetekkel és önigazgatási érdekközösségekkel a munka és az eszközök társításának javaslatát, amelyek nem tagjai a Belső Banknak,

— javasolja és megvitatja a külföldi és hazai hitelek igénylésének lehetőségét a Bank tagjainak számára,

— tevékenységi körében más teendőket is intéz.

52. szakasz

Az ügyviteli bizottság funpcióját üléseken gyakorolja. Az üléseket szükség szerint hívják össze, de legalább havonta egyszer. Az ügyvezető bizottság határozatokat és záróhatározatokat akkor hozhat, ha az ülésen a tagok küldötteinek több mint fele jelen van. A határozatokat a jelenlevők szavazattöbbségével hozzák meg.

Önigazgatási ellenőrzés

53. szakasz

A Belső Bank tagjainak joga és kötelessége az önigazgatási ellenőrzés gyakorlása. Az önigazgatási ellenőrzéssel a Belső Bank felügyelőségi bizottságát bízzák meg.

A felügyelőségi bizottság funkcióját az ügyviteli könyvek és a dokumentáció ellenőrzésével, valamint üléseken gyakorolja.

Az üléseket szükség szerint hívják össze, de legalább negyedévenként tartják meg.

A bizottság határozatai akkor jogerősek, ha a határozat meghozatalakor az ülésen a tagok több mint fele jelen van.

Határozatot a jelenlevő tagok szavazattöbbségével hozzák meg.

54. szakasz

A felügyelőségi bizottságot a Belső Bank közgyűlése tagjainak soraiból választják.

A felügyelőségi bizottságnak ——— tagja van.

A felügyelőségi bizottság ellenőrzi a belső Bank ügyvitelét, valamint a törvényesség megvalósulását, de különösen ellenőrzi:

— a Belső Bankba való társulásról szóló önigazgatási megegyezés megvalósítását,

— az önigazgatási általános aktusok megvalósítását,

— az évi és középtávú tervek megvalósítását,

— a Belső Bank szervei határozatainak megvalósítását,

— a társadalmi eszközök használatát,

— a Bank jövedelmi és kiadási tervének, valamint financiális tervének megvalósítását,

— a Belső Bank a munkaközösség önigazgatási megegyezésének megvalósítását,

— ellenőrzi a törvényesség megvalósítását az ügyvezető szervvel stb.

A felügyelőségi bizottság tagja nem lehet tagja a Bank semmilyen más szervének.

A felügyelőségi bizottság munkájáról, megfigyeléseiről és az észlelt jelenségekről jelentést terjeszt fel a Bank szervei előtt, amelyek kötelesek e jelentést megvitatni.

A Bank ügyvezető szerve

55. szakasz

A Bank ügyvezető szerve a Bank igazgatója. (Alternatíva: Kollektív ügyvezető szerv, melynek élén elnök áll.)

Az ügyvezető szervet a Bank közgyűlése nevezi ki és menti fel A társult munkáról szóló törvény 645. szakaszával összhangban a pályázati bizottság javaslatára.

Az ügyvezető szervet nyilvános pályázat alapján nevezik ki, melynek határideje nem lehet kevesebb 30 napnál.

A Bank igazgatójává olyan személyt lehet kinevezni (vagy a kollektív ügyvezető szerv elnökévé), akinek egyetemi szakképzettsége van, továbbá megfelelő tapasztalattal és erkölcsi-politikai kvalitásokkal rendelkezik.

A pályázat kihirdetéséről a Bank közgyűlése hoz határozatot.

A pályázati bizottságnak 5 tagja van, akik közül kettő a Bank munkaközösségének tagja.

A közgyűlés kinevezheti az ügyvezető szerv tisztségét betöltő személyt is, de csak legtovább 6 hónapig tartó időszakra.

Az ügyvezető szerv kinevezésére, valamint a kinevezés feltételeire vonatkozó rendelkezéseket a munkaközösség statútuma határozza meg.

A munkaközösség statútumával közelebbről, illetve pontosabban meghatározzák az ügyvezető szervnek a munkaközösség munkájával kapcsolatos jogait és kötelességeit.

56. szakasz

Az ügyvezető szerv képviseli a Bankot harmadik személy előtt.

Az ügyvezető szerv hatáskörébe tartoznak a következő teendők:

— a közgyűlés, az ügyvezető bizottság és a Bank más szervei határozatainak megvalósítása,

— a Belső Bank és tagjai tevékenységére vonatkozó kezdeményezések és javaslatok felterjesztése,

— a munkában a törvényesség érvényesítése, az önigazgatási megegyezések, megállapodások, valamint más önigazgatási aktusok megvalósítása,

— a Bank terveinek végrehajtása és a folyó fizetőképesség fenntartása,

— együttműködés a Belső Bank tagjainak ügyvezető szerveivel,

— a munkaközösség a Belső Bank munkájának vezetése, továbbá a munkaközösség fejlesztési programjának irányítása.

Az ügyvezető szerv munkájáért a Bank ügyvezető bizottságának és közgyűlésének felel.

A törvényesség megvalósítása során az ügyvezető szerv köteles figyelmeztetni a Bank illetékes szerveit az összes észlelt törvénytelenségekre, amelyek az egyes határozatok alkalmazása során felmerülnek.

Olyan esetekben, amikor az illetékes szervek a figyelmeztetés ellenére is a törvényes előírásokkal ellentétes határozatot hoznak, köteles a határozatokat felfüggeszteni. Olyan esetekben, amikor a Bank bármely szervének határozatát törvénytelensége miatt felfüggesztik, legkésőbb 10 napon belül köteles a határozat végrehajtásának felfüggesztéséről értesíteni a társadalmi-politikai közösség illetékes szervét. Az ügyvezető szerv a törvényes előírásokban meghatározott módon egyéb teendőket is végez.

A Belső Bank munkaközössége

57. szakasz

Azok a dolgozók, akik a Bank ügyeit intézik, munkaközösséget alakítanak. A Belső Bank és a munkaközösség viszonyait a Belső Bank és a munkaközösség közötti munkacseréről szóló önigazgatási megegyezésben rendezik.

Az önigazgatási megegyezés főleg a következőket tartalmazza:

— a munkaközösségnek a Belső Bank teendői végzésében vállalt kötelezettségét, felelősségét és jogait,

— a munkaközösség dolgozói számára a személyi jövedelmi eszközök, valamint a közös fogyasztási eszközök lekülönítésére vonatkozó intézkedéseket,

— az állóeszközök alapjának használatára a munkaközösség felhatalmazását,

— a Belső Bank dologi és egyéb kiadásainak fedezésére szolgáló eszközök biztosításának módját,
— a Bank jövedelmének elosztási mércéit és módját, valamint a munka anyagi alapjának bővítésére szolgáló eszközök megvalósítási módját.

58. szakasz

A munkaközösség kötelezően meghozza a következő önigazgatási aktusokat:
— a dolgozók munkájának a munkaközösségbe való társításáról szóló önigazgatási megegyezést,
— a munkaközösség statútumát,
— a munkaviszonyokat rendező önigazgatási aktust és
— a munkaközösség munkájával kapcsolatos más önigazgatási aktusokat.

59. szakasz

A Bank közgyűlése utasításokat adhat a munkaközösségnek a munkaközösség statútuma egyes rendelkezéseinek tartalmára vonatkozóan.
A Bank közgyűlése megjegyezéseket is tehet a statútum egyes rendelkezéseire.
A munkaközösség 30 napon belül köteles megvitatni a Bank közgyűlésének javaslatait és megjegyzéseit, továbbá köteles tájékoztatni a közgyűlést saját álláspontjairól és határozatairól.
A munkaközösség önigazgatási aktusait A társult munkáról szóló törvénnyel és más törvényes előírásokkal összhangban hozzák meg.

60. szakasz

A munkaközösséget a Bank megalakulásával egyidőben alakítják meg.
A munkaközösség tevékenységét a Bank munkájának megszűnésével egyidőben szünteti meg.
A munkaközösség statútuma pontosabban meghatározza a munkaközösség megalakításával, munkájával és munkájának megszünésével kapcsolatos kérdéseket.

61. szakasz

A munkaközösség statútuma rendezi a munkaközösség munkájában kialakuló viszonyokat a jelen megegyezéssel összhangban.
A statútum kötelezően meghatározza a munkaközösség megszervezését, amely által biztosítani kell a jelen megegyezés 6. és 7. szakaszával kapcsolatos teendők végrehajtását.

62. szakasz

A munkaközösség intézi a Bank szakmai és banktevékenységét, az adminisztrációs és kiegészítő tevékenységét.
A teendőket a következő szervezeti egységek által végzi:
— munkakoordinációs egység,
— fizetésforgalmi egység,
— eszköztársítási egység,
— mérlegkészítési és elemzési egység,
— financiális és hitelügyeket intéző egység,
— vagyon- és személybiztosítási egység,
— a vevőktől való követelések megfizettetésével valamint a leszállítók iránti kötelezettségnek fedezésével kapcsolatos ügyeket intéző egység,

— a devizaügyeket intéző egység,
— számvevőség,
— káderügyi, adminisztrációs és általános ügyek egysége.

63. szakasz

A munkaközösség kötelezően megszervezi:
— a munkaközösség könyvelésének vezetését,
— a társított és más eszközök könyvelésének és a hitelügyek vezetését (ügyviteli könyvelés).

A könyvelés és más nyilvántartás vezetésének módját kötelezően külön önigazgatási aktusban határozzák meg.

Társadalmi önvédelem és az üzleti titok őrzése

64. szakasz

A Bankban kötelezően megvalósítják a társadalmi önvédelmi és honvédelmi intézkedéseket, teendőket.

A védelmi teendőket a társadalmi önvédelemről és honvédelemről szóló önigazgatási aktussal összhangban valósítják meg, mely aktus a munkaszervezet (vagy összetett társult munkaszervezet) hozott meg.

A munkaközösség statútumában kötelezően meghatározzák a munkaközösség feladatát az önvédelemben, és rendezik a viszonyokat az önvédelem terén.

A Bank közgyűlése szintén hozhat kellő önigazgatási aktusokat az önvédelemről.

65. szakasz

Üzleti titoknak tekintendők azok az okiratok és adatok, amelyeket önigazgatási aktusában üzleti titoknak jelölt meg:
— a tmasz vagy más szervezet — a Bank tagja, és a Bank rendelkezik azzal,
— a Bank igazgatási szerve, mely adatokat saját önigazgatási aktusával titokként jelölt meg.

66. szakasz

A Bank és munkaközösségek kötelesek őrizni mindazokat az üzleti titkokat, amelyek a Bank tagjaira vonatkoznak, vagyis azokat az adatokat, amelyek rendelkezésükre állnak.

Az üzleti titok őrzésében be kell, hogy tartsák A társult munkáról szóló törvény 441—446. szakaszának előírásait.

A Bank közgyűlése, ügyvezető bizottsága, valamint a munkaközösség munkástanácsa önállóan hozhatnak, de kötelezőek is önigazgatási aktust hozni az üzleti titok őrzéséről.

A Belső Bank tagságára való jogosultság elnyerése és megszűnése

67. szakasz

Az e megegyezés megkötésében részvevő munkaszervezet vagy az utólag csatlakozó munkaszervezet összetételében tartozó minden alapszervezet a Belső Bank tagja lesz, és a megegyezés megkötésének illetve a csatlakozás napján elnyeri a megegyezésben meghatározott jogokat, vállalja a benne meghatározott kötelezettségeket és felelősségeket.

Kivéve a ———————— munkaszervezet összetételébe tartozó tmaszokat e megegyezéshez csatlakozhatnak az ———————— összetett társult munkaszervezet kötelékébe tartozó más tmaszok is.

Az önigazgatási megegyezéshez csatlakozhatnak az önigazgatási érdekközösségek, valamint más társadalmi-jogi személyek önigazgatási egységei is, ha a termelés, forgalmazás, illetve a gazdálkodási és jövedelemszerzési folyamatban kapcsolatban állnak a Bank tagjaival.

Amennyiben a tag nem tesz eleget a jelen megegyezés 42. szakaszában megjelölt kötelezettségeknek, úgy tekintendő, hogy nem csatlakozott a megegyezéshez.

Minden tag kiléphet a Belső Bankból egy éves kilépési határidővel.

A Bank alapjaiból az eszközöket a jelen megegyezés rendelkezései szerint vonhatják vissza.

A kilépésről szóló határozatot ugyanolyan módon hozzák meg, mint ahogyan a megeggyezés megkötésére, illetve a csatlakozásra vonatkozó határozatot, amit el kell juttatni a Belső Bank többi tagjaihoz, valamint közgyűléséhez.

A Belső Bankba való tagság e szakasz 1. bekezdésében megjelölt kilépési határidő leteltével veszi kezdetét, mely határidőt a kilépésről szóló határozatnak a közgyűléshez való eljuttatása utáni első naptól kezdve számítják. Ugyanezen a napon megszűnnek a Belső Bank tagjának jogai és kötelezettségei, kivéve a Belső Bank kötelezettségei és ügyvitele iránti felelősség a tagság megszűnéséig tart. A Belső Bankból kilépő tag a kilépése után is felelős a Belső Bank kötelezettségeiért és ügyviteléért arra az időszakra vonatkozóan, míg a Belső Bank tagja volt.

68. szakasz

A Belső Bankba való tagság megszűnik a tagnak a munkaszervezet kötelékéből való kiválásával. Ebben az esetben a Belső Bankban való tagság azon a napon szűnik meg, amikor a kiváló tag a munkaszervezet kötelékéből is kiválik.

Az előző bekezdésben megjelölt esetben e megegyezés előző szakaszának 2. és 4. bekezdése rendelkezéseit kell alkalmazni.

A tagok tájékoztatása a Bank munkájáról

69. szakasz

A Bank köteles tájékoztatni a tag társult munkaszervezetek dolgozóit azokról a határozatokról, amelyeket a Bank önigazgatási szervei hoznak meg, továbbá saját munkájáról és a társított eszközökkel folytatott üzleti tevékenység eredményességéről.

A Bank kötelezően nyilvántartást vezet a tagok eszközeinek, kötelezettségeinek alakulásáról, tevékenységének eredményességéről, és figyelemmel követi azt, erről viszont tájékoztatja a tagok dolgozóit.

70. szakasz

A Bank a dolgozókat periodikusan, legalább negyedévenként és évenként tájékoztatja.

A Bank tájékoztatja a tagszervezetek dolgozóit az ügyviteli eredményekről és az eszközök alakulásáról a tagszervezetek tájékoztató közlönyei által.

A Bank a tájékoztatást saját közlönye által is nyújthatja.

A jelen önigazgatási megegyezés kiegészítése és módosítása valamint a Belső Bank önigazgatási általános aktusainak meghozatala

71. szakasz

A jelen önigazgatási megegyezést a törvénnyel összhangban kötik meg, kiegészítése és módosítása pedig összhangban áll a jelen megegyezéssel.

Ezzel az önigazgatási megegyezéssel összhangban hozzák meg a Bank önigazgatási általános aktusait is.

A jelen önigazgatási megegyezés kiegészítését és módosítását a Bank minden tagja és a közgyűlése kezdeményezheti.

A tagok a kiegészítést és módosítást írásban indítványozhatják, aminek tartalmaznia kell azokat a kérdéseket és annak indokolását, amelyekre a kiegészítés és módosítás vonatkozik, vagyis azt, hogy hogyan kell hangzania a javasolt kiegészítésnek és módosításnak.

A tag kezdeményezését a közgyűléshez juttatja el, a közgyűlés pedig a kezdeményezés átvételétől számított 30 napon belül dönt a kezdeményezés elfogadásáról, szükség esetében pedig a kezdeményezés felterjesztőjétől kiegészítő magyarázatot kér.

Amennyiben a közgyűlés összes küldötteinek többsége a kezdeményezés elfogadása mellett dönt, a közgyűlés megbízza az ügyvezető bizottságot e megegyezés kiegészítését módosítási javaslatának elkészítésével, hogy azt a meghatározott határidőn belül terjessze fel a közgyűlés elé.

A közgyűlés, miután az ügyvezető bizottságtól átvette a kiegészítési és módosítási javaslatot, de legkésőbb további 30 napon belül az összes küldöttek szavazattöbbségével meghatározza a kiegészítési és módosítási javaslatot, amit elfogadás céljából a tagokhoz küld.

A tagok a javaslat átvételétől eltelt 30 napon belül hoznak döntést e megegyezés kiegészítési és módosítási javaslatának elfogadásáról. A javaslat akkor tekintendő elfogadottnak, ha azt minden tagszervezetben az összes dolgozók többsége elfogadta.

Ha a kiegészítési és módosítási javaslatot nem fogadja el minden tagszervezet, a tagok ügyvezető bizottságaik által kísérlik meg egybehangolni álláspontjaikat, és az egybehangolás után ismét döntenek elfogadásáról. Amennyiben az álláspontok egybehangolásával nem változtatták meg a korábbi javaslatot, csak azokban a tagszervezetekben kell ismét dönteni a módosítási javaslat elfogadásáról, amelyek azt korábban elvetették.

Az elfogadott módosításokat a tagszervezetek felhatalmazott képviselői írják alá a módosítási javaslat elfogadása után megtartott első közgyűlési ülésen, az aláírás után pedig a közgyűlés a módosítást elfogadottnak nyilvánítja, és kihirdeti az önigazgatási megegyezés megkötését a jelen megegyezés kiegészítéséről és módosításáról.

72. szakasz

A Bank hozhat olyan önigazgatási általános aktusokat, amelyekben rendezik a Bankban a jogok, a kötelezettségek és a felelősség megvalósítását, közelebbről rendezik a belső munkaszervezés kérdéseit, valamint a Belső Bank ügyvitelének kérdéseit és egyéb kérdéseket, amelyeket a törvény értelmében önigazgatási általános aktusokkal kell rendezni.

73. szakasz

Az önigazgatási általános aktusok javaslatainak és azok módosítási javaslatainak kidolgozásáról az ügyvezető bizottság gondoskodik saját kezdeményezése és a közgyűlés kérelme alapján.

Az önigazgatási általános aktus javaslatát a közgyűlés határozza meg az összes küldöttek szavazattöbbségével és eljuttatja azt minden taghoz, hogy azt megvitassák és véleményezzék. A megvitatás határidejét a közgyűlés határozza meg, de nem lehet 30 napnál rövidebb időszak.

Ha elmúlik az előző bekezdésben megjelölt határidő, a közgyűlés megvitatja a kapott véleményeket, majd meghatározza az általános aktus végleges javaslatát, és jóváhagyás végett eljuttatja a tagokhoz. A tagok munkástanácsaik által adják jóváhagyásukat.

Miután minden tag jóváhagyta, illetve megerősítette az önigazgatási általános aktus javaslatát, a közgyűlés az összes küldöttek szavazattöbbségével meghozza az aktust.

A Bank önigazgatási általános aktusainak kiegészítését és módosítását a jelen megegyezéssel összhangban ugyanolyan módon és eljárással hozzák meg, mint magát az önigazgatási általános aktust.

74. szakasz

A Bank közgyűlése, ügyvezető bizottsága és felügyelő bizottsága kötelezően meghozza saját ügyrendi szabályzatát.

Az ügyrendi szabályzatban meghatározzák a Bank e szerveiben a vita vezetésének módját, valamint a munka módszerét, az egyes határozatok és más anyagok elfogadásának, a szavazat módját és e szervek munkájával kapcsolatos összes kérdéseket.

Az ügyrendi szabályzatban határozzák meg az ülés összehívásának módját, valamint az üléseken napirendre kerülő anyagok kötelező kiosztását.

Átmeneti- és zárórendelkezések

75. szakasz

A jelenlegi Belső Bank saját szervezetét és ügyvitelét a jelen megegyezés megkötésétől eltelt ——————— határidőn belül egybehangolja a jelen megegyezés rendelkezéseivel. Ezután tevékenységét és ügyvitelét a jelen megegyezés rendelkezéseivel összhangban folytatja, mint a jelen megegyezéssel társult alapszervezetek külön önigazgatási, financiális szervezetet.

76. szakasz

A Belső Bank jelenlegi szervei az eddigi megbízatásuk keretében folytatják munkájukat, a jelen megegyezésben meghatározott szervek kinevezéséig, illetve megválasztásáig, de legkésőbb a jelen megegyezés 75. szakaszában megjelölt határidő leteltéig.

77. szakasz

A Belső Bank ügyeit intéző dolgozók a jelen megegyezés 75. szakaszában megjelölt határidőn belül megszervezik és megalakítják a Belső Bank munkaközösségét.

78. szakasz

A munkaszervezet szintjén meghozott önigazgatási megegyezések valamint más közös önigazgatási általános aktusok azon rendelkezéseit, amelyek ellentétben állnak ezzel a megegyezéssel a Bankban megszűnnek alkalmazni a jelen megegyezés 75. szakaszában megjelölt határidő eltelte után.

Szükség esetén a közgyűlés kötelezően magyarázatot fűz e jelen megegyezés rendelkezéseinek alkalmazásához.

Az előző bekezdésben a magyarázatot a közgyűlés a Bank bármely tagjának, ügyvezető bizottságának, vagy más szervének kérelmére nyújtja, de saját kezdeményezése alapján is, az összes küldöttek 2/3-os szavazattöbbsége alapján.

Irodalom

1. Edvard Kardelj: „Osnovni uzroci i pravci Ustavnih promena". Izdavački centar „Komunist", Beograd, 1973.
2. Dr Milutin Ćirović: „Monetarno-kreditni sistem". Savremena administracija, Beograd, 1976.
3. Dr Milan Golijanin: „Bankarstvo Jugoslavije". Privredni pregled, Beograd, 1977.
4. Dr Tomislav Bandin: „Ekonomija i finansiranje organizacija udruženog rada". Savremena administracija, Beograd, 1976.
5. Dr Ksente Bogoev: „Banke — posebne finansijske zajednice udruženog rada", Jugoslovensko bankarstvo, 1976/4. szám.
6. A JKSZ X. kongreszusának dokumentumai
7. A JSZSZK Alkotmánya, 1974.
8. A hitel és bankrendszer alapjairól szóló törvény, JSZSZK Hivatalos Lapja, 1976/2. szám.
9. A JKSZ Központi Bizottsága Elnökségének XII. ülése: „Idejno-političke poslove novog bankarskog novčanog i kreditnog sistema", Izdavački centar „Komunist", Beograd, 1976.
10. A társult munkáról szóló törvény, 1976.

Rezime

Interna banka

— Banka udruženog rada —

Rad ima za cilj da u svetlu Ustavnih promena i Zakona o udruženom radu, prikaže mesto i ulogu finansijske organizacije Interne banke u udruženom radu.

Autor na početku rada ukazuje na društveno-ekonomske i političke osnove organizovanja Interne banke u udruženom radu.

Nesumljivo da su Ustav SFRJ, X Kongres SKJ kvalitativno uticali na celokupnu transformaciju kreditnog i bankarskog sistema imajući u vidu, da banke imaju biti u funkciji društvene reprodukcije tj. da neposredni proizvođači imaju uvid u poslovanje banke odnosno dohotka.

Autor ističe u radu potrebu da Interna banka mora da bude organizovana na nivou OUR-a odnosno SOUR-a. Naime, autor primetno skreće pažnju na činjenicu da Interna banka ne može biti organizovana kao OOUR-a upravo zbog mogućnosti pretvaranja Interne banke u otuđeni centar finansijske moći.

Na kraju rada autor daje primer osnivanja i udruživanja u Interne banke tj. primer samoupravnog sporazuma.

Summary

Internal bank

— Bank of associated labour —

The work has for aim to present, in the light of the Constitutional changes and Associated Labour Law, the position and role of the financial organizing of an internal bank in the associated labour.

At the very begining the author points at the socio-economic and political basis of the internal bank organizing in the associated labour.

There is no doubt that the SFRY Constitution and The Tenth Congress of the League of Communists have qualitatively influenced the whole transformation of the crediting and banking system, taking into consideration that banks have to be in the function of the social reproduction, i. e. that the immediate producers have inspection in the banking operations i. e. income.

The author underlines in his work the need that the internal bank should be organized within the organization of associated labour i. e. composite organizations of associated labour. Namely, the author noticeably draws attention at the fact that the internal bank cannot be organized as a basic organisation of associated labour just because of the possibility of transforming the internal bank into an estrangeable centre of financial power.

At the end of the work the author gives an example of establishing and associating in internal banks i. e. example of a self-management agreement.